

KÄINA VALLAVALITSUS

KÄINA VALLA ARENGUKAVA

2014-2020

KÄINA VALLA EELARVESTRAATEEGIA

2015-2018

KÄINA VALLA TERVISEPROFIIL JA

TEGEVUSKAVA

2014-2018

KÄINA VALLA ARENGUKAVA 2014-2020

Sissejuhatus	4
Käina valla arenguvisioon ja strateegilised eesmärgid	6
Arennguvisioon	6
Arenngumudel	8
Arenngukava elluviimise eeldused	10
Kohustused, õigused	10
Eelarve kujunemine	11
Investeeringuspõhimõtted	11
Looduskeskkond	12
Elu- ja sotsiaalkeskond	13
Haridus	14
Noorsootöö	16
Kultuur	16
Raamatukogu	17
Muinsuskaitse	17
Sport	18
Sotsiaalhoolekanne	19
Majanduskeskkond, tehniline infrastruktuur ja avalik teenus	23
Majanduskeskkond	23
Tehniline infrastruktuur ja avalik teenus	24
Kokkuvõte	27

KÄINA VALLA EELARVESTRAATEEGIA 2015-2018

Eelarvestrateegia	28
Sissejuhatus	28
Sotsiaalmajandusliku keskkonna analüüs ja prognoos	28
Riigi tasand	28
KOV tasand	30
Tulubaasi ülevaade ja prognoos	31
Tulubaasi ülevaade ja prognoos	31
Põhitegevuse kulude prognoos	31
Investeeringute kavandamine	36
Kohustuste planeerimine	37
Finantsdistsipliin	38
Kokkuvõte (põhijäreldused ja soovitused)	42

KÄINA VALLA TERVISEPROFIIL 2014-2018

Sissejuhatus	43
Mõisted	43
Käina valla üldandmed ja üldiseloom	44
Rahvastik	44
Sünnid, surmad, iive	45
Kohaliku omavalitsuse eelarve	45
Sotsiaalne sidusus ja võrdsed võimalused	46
Tööturu situatsioon	46
Maksumaksjad	46
Keskmine brutotulu	46
Majanduslikult aktiivsed ettevõtted	47
Töötus	47

Toimetulek.....	48
Ravikindlustusega kaetud ja puuetega inimesed	48
Toimetulekutoetused	48
Sotsiaalteenused	50
Kaasatus kogukonna tegevustesse.....	50
Kogukonna motivaatorid	50
Elanike kaasamine	51
Kultuurielus osalemise võimalus.....	51
Laste ja noorte turvaline ning tervislik areng	52
Õpilaste arv haridusasutustes.....	52
Noorte süüteod.....	52
Laste ja noortega tegelevad asutused.....	52
Lastele ohutu elu- ja õpikeskkond	54
Kooli/lasteaia terviseteenuse olemasolu	55
Kohaliku omavalitsuse poolne initsiatiiv ja toetused tagamaks teenuste kättesaadavust.....	55
Koolitoit.....	56
Tervislik elu-, õpi- ja töökeskkond.....	56
Huvitegevuse ja vaba aja veetmise kohad	56
Transport ja teedevõrk	57
Keskkonna mõjurid	57
Tulekahjud.....	58
Alkoholi müüvad kauplused.....	59
Tervislik eluviis.....	59
Tervisealase teabe kättesaadavus.....	59
Tervislikku eluviisi toetavad üritused paikkonnas	59
Tervise teenused	60
Terviseprofili eesmärkide saavutamise vahendid.....	60
Sotsiaalne sidusus ja võrdsed võimalused	60
Laste ja noorte turvaline ning tervislik areng	61
Tervislik elu-, õpi- ja töökeskkond.....	62
Tervislik eluviis ja terviseteenused.....	63
Tegevuskava aastateks 2014-2020.....	66

KÄINA VALLA ARENGUKAVA 2014-2020

Sissejuhatus

Käina vald on Hiiu saarel ainulaadne ja eriline oma geograafilise asendi tõttu. Vald asub kahel merega eraldatud saarel: Hiiumaal ja tema naabruses asuval Kassari saarel. Kahte saart ühendavad omavahel tammid madalas, roostikku kasvanud meres. Omapärase merelise ühenduse Hiiumaaga moodustab Käina laht, mis on looduskaitseala ja pakub erilist huvi loodusesõpradele.

Valla keskus on Käina alevik, mis on suurim tõmbekeskus kogu Lõuna- Hiiumaal.

Käina vallale annavad näo elanikud ja nende suhtumine valla arengusse. Valla arengu eesmärk on tagada kvaliteetne elukeskkond tulevastele põlvetele ja elanike arvu kasv.

Arengukava on kokkulepe arengukava perioodiks valitud arengusuundadest, tehtavatest investeeringutest ja arendustest.

Käina valla arengukava järgib eelnevates arengukavades toodud arengusuundi ja põhimõtteid. Arengukava koostamisel on lähtutud Kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest, Käina valla põhimäärusest ning teistest seadusandlikest aktidest, milles on määratud valla kohustused.

Arengukava eesmärk on anda valla elanikele kindlustunne tuleviku suhtes, samuti anda infot hallatavatele asutustele, koostööpartneritele ja investoritele selle kohta, kuidas vald on oma arengut planeerinud ja millised on kõige olulisemad otsused. Lähimõeldud lahendused, mis on arengukava koostamisel erinevate huvigruppide vahel leitud, peaksid lähiaastatel läbi projektide ja omainvesteeringute tegelikkuseks realiseeruma. Oma tuleviku kujundamisel on oluline keskenduda olemasolevatele tugevustele ja võimalustele, seetõttu on arenguprotsesse käsitletud lähtuvalt valla eelarve prognoositavatest võimalustest ja ruumilise planeerimise, valla üldplaneeringu, võimalustest.

Millistel aastatel ja kui suurelt vald plaanib erinevaid objekte välja ehitada, millised on olulisemad tegevussuunad, kuhu lisaraha peaks suunama, milliseid projekte on vaja algatada? Need on küsimused, kus kõigil valla elanikel ja asutustel on võimalik sõna sekka öelda ka järgnevatel aastatel. Valla arengukava uuendatakse järjekindlalt. Arengukavas peaksid kajastuma kõik projektiideed, et oleks võimalik neid finantseerida ja vajadusel lisaraha taotleda.

Valla arengut mõjutavad üldised suundumused

Kohaliku arengut kavandades on oluline arvestada piirkonna üldiste arengusuundadega, mis lähtuvad Läänemere regiooni strateegiast, keskkonda säästvast ja terviseohutust tagavast arengust, infotehnoloogia kiirest arengust.

Möödunud majanduskriis, Ukraina kriis ja jätkuv Euroopa Liidu majandussurutis mõjutab nii valla ettevõtete kui töötajate seisukorda. Ebakindlus nõudluses ei luba ettevõtteid aktiivselt laiendada ja

töötajaskonda laiendada, samas elukalliduse tõus ja vinduv tulevikuväljavaade sunnib töötajatele peale otsuseid töö ja elukoha osas. Sissetulekute vahe vähenemine vanade ja uute liikmesriikide elanike sissetulekute vahel on liiga aeglane ning sellega surve väljarändeks suureneb. Samas hakkab ühiskonnas tekkima konsensus, et väljaränne on Eesti suurimaks probleemiks pikaajalises perspektiivis ja sellega võitlemise põhiliseks hoovaks saab olla sissetulekute suurendamine madalapalgaliste töökohtade osas nii efektiivsuse tõstmise, maksupoliitika kui muude meetmetega. Eesti on lähitulevikus kahaneva rahvaarvuga ning vananeva rahvastikuga riik. Viimaste aastate lõikes on Hiiumaa majandus kasvanud aeglasemalt kui Eesti majandus tervikuna. Seda enam tuleb Käina vallas iga tööjõulise inimese oskused maksimaalselt välja arendada ja leida neile rakendus. Sihikindla arendustöö korral on meil eeldusi muuta oma seni veel liigselt lihtsale allhankele tuginev majandus rahvusvaheliselt konkurentsivõimeliseks. Samas tuleb tunnistada, et reaalsuseks on kas oma ettevõtete laienemine või pereettevõtete tekkimine valda. Keskmiste ja suuremate ettevõtete liikumine maapiirkonda ei ole trendiks.

Põllumajandus on olnud oluline majandussektor elanike toiduainetega varustamisel, piirkonna tööhõive tagamisel ja maastike kujunemisel. Viimase 10 aasta jooksul on aga just põllumajandus läbi teinud kõige sügavamaid muutusi. Põllumajandustootjad saavad Euroopa Liidust lisainvesteeringuid, mille tulemusena tõuseb ka põllumajandustootmise tootlikkus ja konkurentsivõime. Oluline on maapiirkonna mittepõllumajanduslike väikeettevõtete toetamine ja arendamine.

Inimeste tervise- ja keskkonnateadlikkuse kasv, suurenev nõudlus mahepõllumajanduse toodete järele ja kasvav turism avardavad loodusega seotud arenguvõimalusi. Suured metsa- ja soolad, traditsioonilised maastikud, rahulik miljöö, kultuuri ja ajaloo pärand on eeldusteks loodus- ja taluturismile, mahetoodete viljelemisele. Puhas loodus ja hõre asustus pakuvad võimalusi looduslähedaseks puhkuseks ning suvekodude ja keskkonnasõbralike elukohtade rajamiseks.

Üldise trendina suureneb pendelrände kasv. Inimeste arv, kelle kodu on Hiiumaal, kuid kes töötavad Tallinnas, võib veelgi kasvada.

Valdav trend Eestis on geograafilise ruumi väärtustamine, st territooriumi suurus inimese kohta. Linlased soetavad korteri asemel maade ja metsadega vana talumaja või uue maja linna lähedal, tallinlased-tartlased soetavad maa- ja suvemaju üle Eesti. Oluliseks peetakse privaatsust.

Käina valla arenguvisioon ja strateegilised eesmärgid

Arenguvisioon

Milline on Käina valla tulevik? Visioon, mis on strateegia koostamisel ja tegevuste planeerimisel aluseks, on sõnastatud järgmiselt:

Käina vald on püsiva elanike arvuga, tugeva identiteeditundega, jõukas, eripärast loodust, traditsioone ja ettevõtlikust väärtustav Hiiumaa vald.

Arengustrateegia on juhendiks, kuidas kõige otstarbekamalt kasutada olemasolevaid ressursse: kogemusi, autoriteeti, ajaloolist omapära, inimeste isikupära ja teisi iseärasusi, ka raha ja aega.

Visioonist lähtuvalt on arengukava keskendunud järgmiste strateegiliste eesmärkide saavutamisele:

- Kvaliteetne avalik teenus kõigile valla elanikele
- Vallaelanike suurenenud identiteeditunne
- Tänapäevaselt arendatud elukeskkond, looduskeskkond ja ettevõtluskeskkond
- Valda (tagasi) tulijatele kodu rajamiseks tingimuste loomine

Käina valla strateegiliste arengueesmärkide elluviimisel on vaja keskenduda järgmistele investeeringuobjektidele ja konkreetsetele tegevustele:

Kvaliteetne avalik teenus kõigile valla elanikele

- Käina vabaajakeskuse väljaehitamine
- Käina huvikooli arendamine parimaks huvikooliks Hiiumaal. Arenguvõimalusena üle-Hiiumaalise huvikooli loomine keskusega Käinas
- Kultuurikeskus – Kultuurikeskuse hoone rekonstrueerimine, Käina Huvi- ja Kultuurikeskuse ja kolmanda sektori potentsiaali ära kasutades mitmekülgse kultuuritegevuse ja kultuuriürituste pakkumine.
- Orjaku sadama väljaehitamine külalissadamaks ja kalurite sadamaks.
- Käina aleviku tööstusala väljaehitamine
- Käina valla eakate toetatud elamispindade väljaehitamine
- Käina Spordihoone- Käina Gümnaasiumi ja Käina-Suuremõisa kergliiklustee ning kooli staadioni väljaehitamine
- Käina kardiraja arendamine, rahvusvaheliste võistluste nõuetega vastavusse viimine
- Kassari ja Lussuliiva supuskoha väljaarendamine

Suurenenud identiteeditunne

- Käina valla ajalooliste, kultuuriliste ja loodusturismi sümbolite väljaheitamine ja teadvustamine, sh
Käina kirik
Orjaku linnuvaatlustorn
Putkaste mõisapark ja hoonetekompleks
Kuriste kiriku-rahvamaja hoonetekompleksi arendamine
- Noortele vabaaja võimaluste loomine, noorte sidumine vallaga läbi positiivsete emotsioonide sh Erinevad sportimisvõimalused - tenniseväljak, võrkpalliväljak, jalgpalliväljak, vabaajakeskus (lauatennis jne)
- Käina vallas rahvakultuuri säilitamine ja isetegemisel baseeruva kultuuri toetamine, ülevallaliste kultuuriürituste korraldamine
Käina Huvi- ja Kultuurikeskus
- Initsiatiivikuse ja isetegemise toetamine, toe pakkumine kolmandale sektorile, nende algatustele ja projektidele
- Noortesporti ja noortega tegelevate spordiklubide toetamine läbi pearaha rahastamise pakkumise.
- Infolevi parandamine ja toetamine

Tänapäevaselt arendatud elukeskkond, looduskeskkond ja ettevõtluskeskkond

- Käina lahe - Kassari maastikukaitsealal ja mujal vallas maastike, vaadete ja miljöö hoidmine ja taastamine.
- Käina valla maakasutuse ja ehitustegevuse korraldamine traditsioone järgivalt ja head elukeskkonda pakkuvalt.
- Säastev looduskasutus.
- Käina valla turismi infrastruktuuri ja turunduse arendamine.
- Tiheda sideme loomine ettevõtjatega ning oma otsustes investeringute ja ettevõtjate soosimine. Omandiga ja planeeringutega eelduste loomine uute töökohtade tekkeks
- Investeeringud Käina valla teedevõrku.
- Investeeringud Käina valla elanike tervise edendamiseks.

Valda (tagasi) tulijatele kodu rajamiseks tingimuste loomine.

- Munitsipaalkorterite hoidmine noortele peredele ja spetsialistidele.
- Elamumaade fondi loomine ja munitsipaalmaade arendamine elamuehituseks.

Arengumudel

Käina valla areng põhineb pädevatel otsustel, mis arvestavad eelkõige ressursside otstarbekat kasutamist. Arengu eesmärk on luua eeldused elanike arvu kasvuks Käina vallas ja tagada kvaliteetne elukeskkond tulevastele põlvetele looduslikku mitmekesisust säilitades ja looduskeskkonda hoides. Kõige olulisemaks peetakse uute ideede ja ettevõtlikkuse toetamist ning õppimisvõime arendamist. Toimib tihe koostöö valla, erasektori ja mittetulundusühingute vahel, et tagada ühtlane areng, hoida oma kultuuripärandit ja kasvatada ühtset identiteeditunnet.

Olulisimaks ja suurimaid investeeringuid nõudvaks valdkonnaks arengumudelil on soodsa elukeskkonna kujundamine ja selle läbi identiteeditunde suurendamine. Investeeringud suunatakse valla heakorra parandamisse, koolivõrgu, ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni ning teede ja tänavate ehitamisse, vabaaja veetmise ja sportimisvõimaluste loomisesse, turismi arendamisse.

Noorte perede ja laste perspektiivi kindlustamiseks suurendatakse investeeringuid haridusse – eelkõige huvikooli ruumide täielikuks renoveerimiseks. Head õpetajad ja kasvatajad, turvaline ja loovust soosiv arengu- ja õpikeskkond, sõbralik lasteaia- ja koolielu, head raamatukogud, ning vabaaja veetmise võimalused seovad nii praegused kui tulevased elanikud tihedamalt kodukohaga. Teadvustatakse eakate osakaalu järsku kasvu lähikümnendil, toetatatakse vanureid ja puuetega isikute toimetulekut ning nende osavõttu ühiskonnaelust. Abivajajate hoolekande laiendamiseks korrastatakse munitsipaalkortereid ja hakatakse planeerima eakatele toetatud elamist pakkuva sotsiaalmaja rajamist.

Sisserände suurendamiseks ja vallas elavate inimeste elamistingimuste parandamiseks soodustatakse uute kodude rajamist läbi elamumaade munitsipaliseerimise ja tingimustega müügi. Toetatatakse hajaasustuspiirkonnas riigiga kahasse nii kaevude kui muu infrastruktuuri rajamist. Eelistatud on väikepereelamud, mis on sobivaks koduks noorele perele. Konkurentsivõime suurendamiseks elamuehituse arendamisel ning igapäevateenuste kohapealse kättesaadavuse huvides jätkatakse tehnilise infrastruktuuri, sealhulgas infolevi ja andmeside arendamist. Investeeritakse tänavavalgustusse ja heakorda.

2006.a võeti vastu valla üldplaneering. Planeeringuga täpsustati maakasutustingimused ja sellega kaasnevad piirangud ning nähti ette potentsiaalsed elamupiirkonnad. 2014.a valmivad esimesed elamualade detailplaneeringud. Jätkatakse taotluste esitamist riigimaade munitsipaliseerimiseks. Arvestatakse muinsuskaitse ja looduskaitse objektidega ja koostatakse muude kaitsealuste alade kasutamistingimused.

Kassari saare üldplaneering vaadatakse üle ning uuendatakse, võttes aluseks piirkonna elanike ettepanekud.

Puhkevõimaluste arendamiseks korrastatakse üldkasutatavad puhkealad ja rannaalad Kassaris ja Käina lahe ümbruses, tagatakse kaitstavate objektide ja maastike säilitamiseks ja eksponeerimiseks vajalikud tingimused, korrastatakse jäätmekäitlus, aidatakse kaasa tervise edendamise (näiteks raviturism, Käina lahe muda kasutamine) ja vabaaja teenuste väljakujundamisele ning avalike spordi-, kultuuri- ja puhkekohtade ehitamisele (Käina kergliiklustee, Käina staadion, kultuurikeskus, spordihoone, Kassari kiigeplats, Käina koolipark).

Vabaaja aktiivse veetmise suurimaks prioriteediks on Käina Vabaajakeskuse väljaehitamine. Käina Vabaajakeskus koostöös Käina Spordikeskusega pakuvad ühtses kompleksis kaasaegse ja laia valiku võimalusi sportimiseks ja vabaaja veetmiseks. Sellest peaks kujunema Lõuna-Hiiumaa suurim hooajaväline turismimagnet, mis annab võimaluse Hiiumaa paremaks müügiks just sügistalvisel perioodil, mil eraldiseisvad ja väiksed vabaaja teenuste pakkujad oma tegevuse lõpetavad. Hiiumaa vajab 2-3 aastaringelt 8 tundi päevas ja 7 päeva nädalas külastajatele avatud aktiivset tegevust või atraktsioone pakkuvat keskust, et püsida kaardil aktiivse piirkonnana hooaja väliselt. Vabaaja aktiivse veetmise võimaluste laiendamiseks elanikele ja külastajatele tehakse investeeringuid mereturismi ja supluskohtade väljaarendamiseks. Traditsioonilise saarelise eluviisi kõrval laiendatakse võimalusi alternatiivseks tegevuseks turismi- ja puhkemajanduses. Hooaja pikendamiseks tasub arendada talvist merematkamist. Suusa- või uisumatkade korraldamiseks ühe keske, kuid mobiilse merematkakeskuse loomine aitaks lahendada koolil õpilaste talispordi suurima probleemi – suuskade ja uiskude laenutamise võimaluse puudumise.

Puhke- ja turismimajanduse laiendamine, meresõiduvõimaluste avardamine toob rohkem külastajaid ja ettevõtluse laiendamise võimalusi näiteks ehituses, metsanduses, kaubanduses, teeninduses, käsitöös. Valla konkurentsivõime tõstmiseks on vajadus investeerida olulistesse turismi arengut soodustavatesse objektidesse – Käina lahe – Kassari maastikukaitseala teenindavatesse objektidesse, Kassari ja Lussuliiva supluskohta, Orjaku sadama piirkonda ja Sääretirbi turismi-infrastruktuuri arendamisse.

Kohapealsete töövõimaluste laiendamisel ollakse ennekõike huvitatud teadusmahukatest, keskkonnale ohutust lisaväärtust loovatest töökohtadest. Toetatakse uuenduslikke ideid ja tegevusi vallas, mis ühendaks tootjad, potentsiaalsed investorid ning teadus- ja arendustöötajad. Käina on üks Hiiumaa tugevamaid põllumajanduspiirkondi, mis loob eelduse siinse põllumajanduse kompetentsikeskuse tugevdamiseks ja arendamiseks, ning tootjate baasil ühistulise tegevuse tekkimiseks. Haridusvõimaluste tagamine loob eeldused sotsiaalse kapitali edendamiseks ja selle läbi ettevõtluse arenguks. Uuendusmeelsus parandab valla mainet ja loob positiivse imago, mis omakorda suurendab valla konkurentsivõimet ja lubab loota ka välisinvesteeringuid.

Vallaelanike identiteedi- ja kodukoha tunde süvendamise eesmärgil aktiveeritakse ja toetatakse külaliikumist.

Suurt tähelepanu pööratakse otsustamisprotsessi demokraatiseerimisele vallas. Suurendatakse vallalehe rolli teabe edastamisel ja tagasiside saamisel. Koolituste ja enesetäienduste abil suurendatakse vallavolikogu, vallavalitsuse ja vallaametnike otsuste ettevalmistamise ning vastuvõtmise asjatundlikkust ja teenindamise kvaliteeti. Suurendatakse omavalitsuse haldussuutlikkust ja investeerimisvõimet kaasates Euroopa Liidu struktuurifonde.

Arengukava elluviimise eeldused

Kohustused, õigused

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse kohaselt on arengukava omavalitsusüksuse arengu eesmäärke määrav ja nende elluviimiseks tegevusi kavandav dokument, mis tasakaalustatult arvestab majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise keskkonna ning looduskeskkonna arengu suundumusi ja vajadusi ning on aluseks erinevate eluvaldkondade arengu integreerimisele ja koordineerimisele. Arengukava sisaldab hetkeolukorra analüüsi. Arengukavas kajastatakse kuni arengukava perioodi lõpuni strateegilised eesmärgid ja tegevused eesmärkide saavutamiseks.

Samuti määrab seadus, et arengukava on aluseks kohaliku omavalitsuse üksuse eelarve koostamisel, kohustuste võtmisel ja investeringuprojektide kavandamisel.

Valla arengukava elluviimise peavad tagama vallavalitsuse ja vallavalitsuse hallatavate asutuste töötajad. Arengukavas kokkulepitu peab saama elluviidud lähtuvalt arengukava tegevuskavast ja valla eelarve võimalustest. Tegevuste finantseerimiseks kasutatakse lisaks eelarvevahenditele ka laenuvahendeid, Eesti riigieelarve toetusi, muude organisatsioonide abi- ja koostööprogrammidest saadud vahendeid, samuti EL struktuurifondide toetusi.

Arengukava elluviimiseks rakendavad vallavalitsuse teenistujad igapäevaselt järgmisi tegevusi:

- eelarve vahendite kasutamine pidevate tegevuste rahastamisel,
- toetuste taotlemine suuremahulisteks investeringuteks,
- koostöö erinevate huvigruppidega,
- kohalikes projektides osalemine,
- valla üldplaneeringu järgimine,
- rahvusvahelises koostöös osalemine,
- ettepanekute esitamine seadusandluse täiendamiseks ja muutmiseks.

Eelarve kujunemine

Arengukava ja eelarvestrateegia on aluseks kohaliku omavalitsuse üksuse eelarve koostamisel, kohustuste võtmisel ja investeringuprojektide kavandamisel. Valla eelarve koosneb eelarveaasta kõigist tuludest ja kuludest ja finantseerimistingimustest. Tulude ja kulude vahe katmiseks nähakse valla eelarves ette finantseerimistingimused.

Alates 1. oktoobrist 2011.a on arengukava ja eelarvestrateegia koostatud vähemalt järgneva nelja eelarveaasta kohta. Kui kohalikul omavalitsusel on pikemaajalisi kohustusi või neid kavandatakse pikemaks perioodiks, esitatakse arengukavas andmed arengukava kehtivusaega ületavate kohustuste kohta. Alates 2013. aasta eelarve koostamisest on eelarve koostamise ja investeringute kavandamise aluseks nii arengukava kui ka eelarvestrateegia. Eelarvestrateegia kohustus rakendus 1. jaanuarist 2012.a.

Valla eelarve võimalustest sõltub otseselt arengukava elluviimine. Valla eelarve lähtub eelarvestrateegiast, mille detailsuse astme määrab volikogu.

Volikogu võib kooskõlas eelarvestrateegiaga lubada vallavalitsusel anda laenu ainult kohaliku omavalitsuse üksusest sõltuvale üksusele ning tagada selle poolt võetavaid kohustusi. Pikaajaline planeering kajastatakse eelarvestrateegias. Rahavoogude juhtimiseks võib eelarves ette näha lühiajalise laenu võtmist, tingimusel, et laen on tagasi makstud eelarveaasta lõpuks.

Investeeringuspõhimõtted

Arengukava elluviimine eeldab, et arengukava on aluseks eelarve koostamisel ja vastuvõtmisel. Arengukava osana oleva eelarvestrateegia finantseerimise põhimõtted järgmised:

- eelarve tulud ja kulud on tasakaalus,
- eelarve finantseerimistingimuste maht ei ületa seaduses ette nähtud taset,
- investeringud ei tohiks üldjuhul tõsta objekti tegevuskulusid, oluline on saavutada majanduskulude kokkuhoidu.
- lepitakse kokku struktuurifondidest ja muudest vahenditest taotletavate toetuste omafinantseeringu suurus,
- pikaajalisi laene kasutatakse ainult arengukavas toodud investeringute rahastamiseks,
- suurendatakse valla hallatavate asutuste majanduslikku toimetulekut projektipõhise rahastamise kaudu kaasates ka mittetulundusühinguid ja eraettevõtteid,
- laenukoormus hoitakse seadusega lubatud piirides.
- investeringute plaan vaadatakse igal aastal läbi ja tehakse vajalikud täpsustused, investeringuna planeeritakse ka arendustegevuse kulud, (näiteks planeeringud, uuringud).

Oluline on luua soodsad tingimused erakapitali ja välisinvesteeringute toomiseks valla arengu kiirendamiseks ja konkurentsivõime tõstmiseks.

Tegevuskava aastateks 2014 kuni 2020

Püstitatud arengueesmärkide ja ülesannete elluviimisel lähtutakse tegevustest alltoodud valdkondades: looduskeskkond, elu- ja sotsiaalkeskond, majanduskeskkond.

Looduskeskkond

Valla looduskeskkonda iseloomustab:

- Looduslähedane kultuurmaastik
- Inimese ja koduloomade poolt hooldatud rannad
- Kaunis ja turvaline elukeskkond
- Loodusressursside säästlik ja heaperemehelik kasutamine
- Loodusliku potentsiaali eksponeerimine
- Puhkemajandusliku suunitlusega Käina lahe – Kassari maastikukaitseala
- Kogu kaitseala on puhkamiseks ja vabaaja veetmiseks avatud (välja arvatud kaitse-eeskirjas sätestatud juhtudel)
- Turistide ja tavakülastajate liikumist Kassari saarel suunatakse matkaradade ja rühmade organiseeritud liikumise läbi, mis on vajalik looduse säilitamise eesmärgil. Maastikukaitsealal asub piirkonna ainus perspektiivne supelrand, mille vahetus läheduses asub rahvapideude pidamiseks sobilik kiigeplats. Kassari kiigeplats koos Sääretirbiga on kujunenud populaarseks kontrollitud tegevusega puhkealaks.
- Tihu maastikukaitseala.

Maafond

Käina valla haldusterritooriumil on maad 20500 ha. Sellest:

• haritav maa	5100 ha
• looduslik rohumaa	2200 ha
• metsamaa	10000 ha
• õuema	500 ha
• muu maa	2700 ha

Sihtotstarbeliselt on registreeritud tootmistaad (sh ärimaa) 184 ha ja elamumaad 4600 ha. Maavaradest leidub Käina valla territooriumil: ravimuda, kruusa, savi ja liiva.

Arengueesmärgid:

- Säätav looduskasutus
- Traditsioone järgiv ehitus ja head elukeskkonda pakkuv maakasutus
- Taastatud Käina lahe - Kassari maastikukaitseala maastikud, vaated ja miljöö
- Käina vallas on taas vallakodanikele ja turistidele kvaliteetsed supluskohad.

Tegevuskava 2014-2020

- Olemasolevate loodusväärtuste kaitse tagamine
 - Elanike ja külastajate keskkonnateadlikkuse suurendamine
 - Ehitus- ja planeerimispoliitika väljatöötamine sh detailplaneeringud, noorte perede maade detailplaneeringud uuringud, arengukavad, keskkonnamõtjude hindamised
 - Elukeskkonna kvaliteedi tagamine
1. Poolloodusliku elukeskkonna teadlik ja terviklik kujundamine
 2. Käina valla haljasalade hooldus
 3. Heakorrastamata hoonetele ja aladele suurema tähelepanu pööramine
- Maastikuhooldus, kergliiklusteede ja haljasalade hooldamine, heakorraprojektid
- 1 Käina aleviku parkide uuendamine
 - 2 Kassari ja Lussuliiva supluskohtade puhastamine ja koristamine
 - 3 Säätetirbi poollooduslike koosluste taastamine koos inimtegevusega arvestamisega

Elu- ja sotsiaalkeskond

Valla rahvastiku analüüs on esitatud arengukava osas Terviseprofiil.

Arengueesmärgid:

- Kodanike kaasamine läbi külaseltside, mittetulundusühenduste jm institutsioonide valla elu mitmekesistamiseks;
- Elukeskkonna teadlik kujundamine;
- Heakorra tagamine valla territooriumil;
- Elamufondi energiatõhususe tõstmine;
- Gümnaasiumihariduse andmine kuni 31.8.2015;
- Tugeva põhikoolihariduse tagamine;
- Käina Lasteaed Tirtspõnni – kõigiti kaasaegne lasteaed renoveeritud hoones turvalisuse nõuetele vastava mänguväljaku ning -vahenditega, koht, kus arvestatakse laste individuaalseid eripärasid;

- Kvaliteetse ja mitmekülgse huvihariduse pakkumine renoveeritud Huvi- ja Kultuurikeskuses. Huvikooli tegevuse ühendamine ühtseks Hiiumaa huvikooliks;
- Võimaluste loomine mitmekülgseks vaba aja veetmiseks ja kultuurilisteks tegevusteks;
- Orjaku sadama taristu atraktiivsemaks muutmine;
- Staadioni, staadionimaja, pargi, kergliiklustee, terviseradade, spordiväljakute, spordikeskuse arendamine spordialade harrastamiseks ja vallakodanike igapäevaseks terviseedendamiseks;
- Heal tasemel sotsiaaltöö - tervikliku ja toimiva hoolekandesüsteemi loomine abivajajatele.

Tegevuskava 2014-2020

- Identiteeditunde suurendamine
 1. Külade arendusprojektide ühistegevuse ja väikeprojektide toetamine
 2. Korterühistute katuste ja küttesüsteemide remondi toetus.
- Infolevi korraldamine, Käina Kulleri toimetamine, kättesaadavuse tagamine
- Elukohtade kättesaadavamaks muutmine ning elamumaade fondi loomine – maa ostmine valla omandisse
- Elamumajanduse arendamine
 1. Munitsipaalametipindade loomine Käina valda
 2. Korterelamute heakorra ja energiatõhususe tõstmise toetamine
 3. Käina aleviku tööstusala detailplaneeringu elluviimine

Haridus

Valla hariduselus on lähtunud põhimõttest, et:

- kõigil lastel on olemas võimalus alushariduse omandamiseks;
- vallas on võimalus saada heal tasemel ettevalmistus põhikoolijärgseks haridustee (õpingute) jätkamiseks;
- lastel on võimalus omandada huviharidust ning osaleda kooli huviringides;
- täiskasvanute elukestev õppimine.

Käina valla haridussüsteem hõlmab lasteaeda, põhikooli koos gümnaasiumiosaga kuni 31.8.2015.a ning huvikooli. Käina valla lasteaias Tirtspõnni (www.kainalasteaed.ee) on eelkooliealistele lastele piisavalt lasteaiakohti. Valla eelkooliealistele ja põhikooli õpilastele on tagatud logopeediline abi.

Üldharidust andvaks õppeasutuseks on Käina Gümnaasium (www.kaina.edu.ee).

Hoone üldpindala on 2568m². 2001.aasta sügisel avati kooli juurdeehitus, kus asuvad söökla, arvutiklass ja raamatukogu. Söökla võimaldab teenindada korraga 160 õpilast, kahes vahetuses 320 õpilast. Alates 2009.aastast valmistatakse lisaks kooliõpilastele toitu ka Käina lasteaiale. 2009.aastal renoveeriti koolimaja 1965. aastal ehitatud hooneosa ruumid ja uuendati sisustus.

Koolimaja oli algselt ehitatud 240 lapsele, renoveerimise järgselt on arvestatud 200 lapsega. Põhi- ja keskkoolide kvaliteet on riiklike tasemetööde, põhikooli lõpueksamite ja gümnaasiumi riigieksamite tulemuste põhjal olnud heal tasemel, mis on kooli jätkusuutlikkuse üheks tugevaks eelduseks.

Käina vallas on huviharidust võimalik omandada Käina Huvi- ja Kultuurikeskuses, kus pakutakse huviharidust nii eelprofessionaalsel kui ka huviringi tasemel (www.kainakultuur.ee) Arengusuund on huvikoolis pakutavate huviringide hulka veelgi laiendada.

Huvikool teenindab eeskätt Käina valla lapsi vanuses 4-18 eluaastat. Huvikool juhendub oma töös Huviharidusseadusest, Noorsootööseadusest, riiklikest raamõppekavadest, Käina Vallavolikogu ja Käina Vallavalitsuse korralduslikest dokumentidest.

2013. aasta kevadel tegi Käina Vallavalitsus ettepaneku Kärkla Linnavalitsusele liita Hiiumaal tegutsevad huviharidust andvad koolid (Käina Huvi- ja Kultuurikeskus ja Kärkla Muusikakool). Idee tugineb vajadusel pakkuda kvaliteetset ja jätkusuutlikku haridust kõigile maakonna lastele ja noortele, kellel on soovi õppida huvikoolis.

Asutus	Ehitatud	Kapitaal-remont	Maksu- mus tuhat Hoonete bilansiline maksumus	Norm. kohti	Lapsi/ õpilasi		Koha hind kuus eurot
					Kokku	sh teisest vallast	
Käina Lasteaed Tirtspõnni	1981	2005	223	88	89	3	196,58
Käina Gümnaasium	1965	1988, 2009	1075	234	174	21	94,17
Käina Huvi- ja kultuurikeskus	1996	-	190	Muusika 50 Kunst 30 Tants 90 K: 170	Muusika 48 Kunst 19 Tants 66 K: 133	5 2 9 K: 16	Muusika 132 Kunst 95 Tants 44

Tabel 1. Käina valla õppeasutuste üldnäitajaid seisuga oktoober 2014.a.

Esimesse klassi minevate laste arv püsib lähiaastatel alla 20 Alates 2012.a Käina Vallavalitsus ja Vallavolikogu arutasid Käina Gümnaasiumi tuleviku üle ning 2014/2015 õppeaastast ei avatud

Käina Gümnaasiumi 10. klassi. Ka 2013/2014 õppeaastal ei alustanud 10. klass õppetööd. Olulisema põhjuse selleks annab gümnaasiumiikka jõudvate laste arvu vähenemine.

Maakonnas kahe kooli gümnaasiumiastme ülalpidamine ei ole jätkusuutlik. Gümnaasiumiastme koondamine ühte asutusse (hariduse taseme ja valikuvõimaluste paranemine gümnaasiumis) ja eraldamine põhikooliastmest loob tekkinud põhikoolidele soodsamad tingimused õpikeskkonna ja õppevahendite arenguks ja kooli palgafondi säilimise riigi poolt eraldatud suuruses.

Noorsootöö

Käina vallas on 2014. a oktoobri seisuga 7-26 aasta vanuseid noori 482. Erinevaid kooliväliseid tegevusi pakuvad spordi- ja huviringid, huvikool, noortekeskus, ujula, noorsooprojektid, noorteüritused ning noorteorganisatsioonid. Käina vallas loodi noorsootöötaja ametikoht 2007. aastal, kui avati Käina Noortekeskus. Keskus töötab avatud noorsootöö meetodil. Avatud noorsootöö meetod on noortele arendavaks tegevuseks tingimuste loomise viis, mille korral tegevus on avatud igale noorele seadmata eeltingimusi tema tõekspidamistele, võimetele, oskustele, teadmistele ja rahalistele võimalustele; kaasab aktiivselt noori tegevuse algatamisse ning arendamisse; võimaldab noorele suhtlemist ja arendavat tegevust talle sobival kodu- ja koolivälisel ajal, seades esikohale noore omaalgatuse arendamise; loob tingimused mitteformaalseks õppimiseks, eelkõige kogemuste omandamiseks läbi tegevuse ja suhtlemise.

Kultuur

Käina valla kultuuritöö juhtimine toimub läbi Käina Huvi- ja Kultuurikeskuse, mis on kultuurilisi vaba aja veetmise võimalusi pakkuv ning omaalgatust toetav keskus igas eas hiidlastele, kuid eelkõige Käina valla elanikele. Kultuurikeskuse eesmärgiks on paikkondliku kultuuri edendamine, professionaalse kultuuri vahendamine, festivalide, meelelahutusürituste, kontsertide, teatrietenduste, näituste ja teiste kultuuriprojektide korraldamine. Samuti on väga oluline koostöö maakonna huviharidus-, noorsootöö- ja kultuuriasutustega ning Käina valla esindamine vastavates valdkondades. Ka on Käina Huvi- ja Kultuurikeskuse eesmärgiks pakkuda kultuurielamusi igale maitsele. Traditsiooniliste ürituste kõrval on oluline tuua Käinasse ka muusikalist ja sõnalist kõrgkultuuri. Käina Huvi- ja Kultuurikeskuses on kogemustega töötajad valla kultuurielu edendamiseks ja uute ideede leidmiseks ning rakendamiseks.

Nii on alguse saanud ja toimivad suurüritused nagu Rudolf Tobiase nimeline rahvusvaheline klaveriõpilaste konkurss ja kaasaegset tantsu propageeriv Hiiumaa TantsuFestival.

Lisaks huvikoolile töötavad Huvi- ja Kultuurikeskuses ringid täiskasvanutele (segakoor Hiiula, tantsurühmad Hiiu Sõlg ja Mikser, ansambel Hõbelõng, eakate tervisevõimlemine, aeroobikarühm, maali- ja näitering, linetantsuring).

Väljaspool Käina Huvi- ja Kultuurikeskust tegutsevad aktiivselt Kassari Haridusseltsi näitering ja lauluansambel.

Raamatukogu

Käina Raamatukogu asub aleviku südames, vallamaja teisel korrusel. Raamatukogul on üks teeninduspunkt, mis asub Männamaal. Raamatukogu on avatud kuuel päeval nädalas, teeninduspunkt kahel päeval nädalas. Raamatukogu teeninduspiirkonnas on 1.9.2014. aasta seisuga 2130 inimest, neist aktiivseid lugejaid on 915 (Käina Raamatukogus).

Alates 2011. aastast pakub Käina Raamatukogu koduteenust.

Raamatukogu põhitegevus on kogude komplekteerimine ja hoid ning piirkonnaga seotud trükiste ja info kogumine, säilitamine ning lugejatele kättesaadavaks tegemine.

Raamatukogu põhiteenusteks on raamatute, perioodika, auviste, ja trükiste kojulaenus ning kohapeal lugemise võimalus. Olulisel kohal on päringutele vastamine ja lugejakoolitus. Kõikidel soovijatel on võimalus kasutada raamatukogude vahelise laenutuse teenust (RVL). Raamatukogus on interneti püsiühendus, viis üldkasutatavat arvutit ning Wifi leviala. Tasulistest teenustest pakutakse koopiategemist, printimist, skaneerimist, kiletamist ja faksiteenust.

Kohalikus kultuurielus on raamatukogul oma roll: korraldada erinevaid näitusi, üritusi, töötubasid, loenguid, raamatuesitlusi, filmiõhtuid, teemaõhtuid jms. Raamatukogust on saanud kaasaegne info- ja vabaaja keskus nii kohalikele elanikele kui sise- ja väliskülalistele.

Alates 2014.a lõpetati Käina Raamatukogu laenutuspunkti tegevus Kassaris kuna teenuse pakkumise võttis üle Kassari Haridusselts.

Raamatukogu eesmärgiks on käia kaasas kiiresti areneva infoühiskonnaga, selleks uuendada infotehnoloogiat ning arendada oma andmepanku, pakkuda kvaliteetset teenust arvestades elanikkonna vajadusi, aidata kaasa kultuurilisele arengule ning kujundada lastes lugemisharjumust.

Muinsuskaitse

Käina vallas on 2014. a oktoobri seisuga muinsuskaitse all 6 ajaloo-, 2 arheoloogia-, ja 51 arhitektuuri-, 49 kunstimälestist. Mitmed muinsuskaitse objektid vajavad korrastamist, konserveerimist või taaskasutusele võtmist.

Putkaste mõisa park ja hoonete kompleks

Putkaste mõisa (saksa k *Putkas*) on esmamainitud 1529. aastal. Mõisakompleks on aegade jooksul olnud aadlipere, hiljem sovhoosi valduses. Praegu on mõisakompleks eravalduses. Ajaloolise mõisakompleksi klassitsistlikud ehitised: peamaja, ait, tall-tõllakuur ja kõrvalhooned on halvas seisus ja vajavad taastamist. Koos suursuguse, kuid täiesti omalaadse ajaloolise mõisapargi- ja südame planeeringu taastamisega võib Putkaste mõisakompleksist tulevikus saada üks Käina valla

ja Hiiumaa olulisi atraktiivseid külastusobjekte. Tänapäevaks on hooned konserveeritud. Ehitusluba on väljastatud jääkeldri ja meierei rekonstrueerimiseks.

Käina kiriku varemed

Käina aleviku südames asuvad Käina kiriku varemed kuuluvad EELK Käina Martini kogudusele. Käina Martini kirik on olnud Lääne-saarestiku noorimaid ja omapärasemaid keskaegseid sakraalhooneid. Lihtne gooti stiilis, ühelöövilise pikihoonega saalkirik.

Käina kirikuvaremete territoorium vajab terviklikku uut lähenemist – kiriku varemete ja kirikupargi taastamist, kaasaegset eksponeerimist ja esitlemist turismiobjektina.

Tänapäevaks on koostatud projekt „Käina kiriku varemete restaureerimise ja konserveerimise projekt“, milles on üheks eesmärgiks ehitada kirik-kontserdisaal.

Sport

Valla sporditööd juhitakse läbi 2012. aastal loodud hallatava asutuse Käina Spordikeskus.

Erinevate spordiürituste korraldamise on võtnud enda kanda lisaks Käina Spordikeskusele ka Käina Spordiklubi ja ujumisklubi Hiiu Hüljes. Samuti toetatakse valla eelarvest tublisid noorsportlasi ja spordiklubisid.

Sportimistingimused on küll aasta-aastalt paranenud, kuid siiski on veel palju puudujääke (puuduvad staadion, jalgpalliväljak, täismõõtmetes võimla, terviserada, kergliiklustee).

Hetkeolukord: Käina vallas asub 2003. aastal valminud maakonna ainus ujula. Ujula on avatud iga päev. Käina Gümnaasiumi võimla on renoveeritud 2009. aastal, uus põrand ehitatud 2013. aastal ning spordisaal on avatud valla elanikele tööpäevadel. Kooli õuel paikneb kaasaegne korvpalliväljak, mis valmis 2007. aastal ja on kasutamiseks kõigile soovijatele. Samuti asub kooli territooriumil valla ainus staadion, mis on täielikult amortiseerunud. Spordikeskuse juures asuvad aleviku rannavolle väljakud on tasuta kasutamiseks. 2010. aasta suvel valmisid tennise-, petanki ja tänavakorvpalli väljak. 2013. aasta oktoobris avati Käina Spordikeskuses jõusaal. 2014. aastal valmivad spordikeskuses aeroobikasaal, tõsteruum ja õhkrelvade lasketiir. Lasketiiru põrand on kaetud osaliselt kummiplaatidega ja seda on võimalik kasutada kergejõustiku treeninguteks. Käina vallas on head eeldused spordiks looduses, kuid puuduvad ettevalmistatud tervise- ja matkarajad.

Tegevuskava 2014-2020

- Käina Gümnaasiumi staadioni ja spordiväljakute korrastamine ning renoveerimine.
- Käina Gümnaasiumis ja Käina Lasteaia Tirtsõnnis tugisüsteemide laiendamine.
- Käina kultuurikeskuse hoone rekonstrueerimine.
- Noorsootöö arendamine läbi avatud noorsootöö meetodi.

- Uute huviringide käivitamine Käina Huvi- ja Kultuurikeskuses.
- Enesetäiendamiskursused täiskasvanutele Käina Huvi- ja Kultuurikeskuses.
- Professionaalse kultuuri vahendamine.
- Paikkondliku kultuuri säilitamine ja edendamine.
 1. Kultuuriürituste korraldamine.
 2. Mittetulundusühingute algatuste ja projektide toetamine, isetegevuse toetamine.
 3. Olemasolevate kultuuri- ja muinsuskaitseliste väärtuste säilitamine.
 4. R. Tobiase majamuuseumi arendamise toetamine.
- Külaliikumise toetamine
- Käina kiriku varemete konserveerimine ja restaureerimine kirik – kontserdisaaliks
 1. Kirikupargi rekonstrueerimine
 2. Kiriku, pargi ja torni valgustamine
- Käina kalmistu projekteerimine ja väljaehitamine
- Sportimise ja vaba aja veetmise võimaluste arendamine
 1. Käina Spordihoone külastajate arvu suurendamine, sisutegevuse aktiveerimine ja efektiivsemaks muutmine
 2. Käina aleviku (Spordihoone ja kooli vahelise) ja Käina-Suuremõisa kergliiklusteede väljaehitamine
 3. Käina looduse- ja tervisepargi projekt
 4. Käina kardiraja laiendamine
- Putkaste mõisapargi väärtustamine
- Kuriste kiriku parkla ehitamine
- SA Hiiumaa Muuseumid toetamine, Tobiase majamuuseumi arengu toetamine

Sotsiaalhoolekanne

Käina vallas on välja kujunenud terviklik ja toimiv hoolekandesüsteem, mis tagab erinevate elanikkonnagruppide toimetuleku lähtudes nende vajadusest ning ühtlase teenuste kättesaadavuse kõikidele abivajajatele kogu valla territooriumil.

On lähtutud seisukohast, et etapiliselt väljaarendatav Käina valla sotsiaalhoolekandesüsteem peab tagama isiku või perekonna toimetulekuraskuste ennetamise, kõrvaldamise või kergendamise ning püüdlema selle poole, et iga inimene tunneks end turvaliselt, annaks võimalused areneda ja leida koht ühiskonnas. Sotsiaaltöö eesmärgiks on sotsiaalhoolekande- ja tervishoiualaste teenuste hulga laiendamine ning pakutavate teenuste ja valla elanike nõustamise kvaliteedi parandamine.

Sotsiaalhoolekande abil parandatakse valla elanike heaolu, tagatakse eakate ja puuetega inimeste toimetulek ning tõstetakse sotsiaaltoetuste kasutamise tõhusust.

Toimiva hoolekandevõrgustiku olemasolu

Arengueesmärgid:

Sotsiaalhoolekande valdkonnas avaliku, era- ja kolmanda sektori, kooli ning lasteaia tugisüsteemide vahel koostöö toimimine.

Kvalifitseeritud, kogemustega, oma ala tundvate spetsialistide olemasolu.

Tegevuskava 2014-2020

- Regulaarne info vahetamine vallavalitsuse hallatavate asutuste vahel.
- Koostöö jätkamine ja arendamine külavanemate, -seltside, mittetulundusühenduste (nt MTÜ Samaaria Eesti Misjoni Hiiumaa osakond, MTÜ Lastekaitse Ühing), Käina perearstide ja –õdedega (vahetasin järjekorra), erasektori ja teiste institutsioonidega (politsei, haiglad, sotsiaaltöötajad, teised omavalitsused rehabilitatsiooniasutused spetsialistid, jm).
- Mittetulundusühenduste kaasamine valla sotsiaalhoolekandeteenuste arendamisel ja nende kättesaadavuse parandamisel.
- Lastekaitsespetsialisti ametikoha loomine Käina vallas
- Erispetsialistide (psühhiaater, pereterapeut jm) teenuste ostmine väljastpoolt Hiiumaad

Efektiivne ennetustöö sihtrühmadega

Arengueesmärgid:

Kõigi sotsiaaltöö sihtrühmade puhul on tagatud varane sekkumine, efektiivne ennetustöö ja kõrge sotsiaaltöö ning sotsiaalteenuste kvaliteet, koduhooldaja töökoha loomine.

Sotsiaalhoolekande info kättesaadavus valla elanikele. Hoolekandevõrgustiku infovahetuse toimimine. Alaealiste komisjoni suunatud laste arvu vähendamine.

Tegevuskava 2014-2020

- Riskirühmade (üksik elavad vanurid toimetulekuraskustega pered jm) välja selgitamine ja nendele sotsiaalteenuste pakkumine
- Koolituste, infopäevade ja laagrite korraldamine sotsiaalvaldkonnas hallatavate asutuste personalile ja erinevatele sihtgruppidele (suured pered, üksik last kasvatavad vanemad, pikaajalised töötud, toimetulekutoetuse saajad, puudega lapse pered, riskikäitumisega lapsed ja nende vanemad, sõltuvusprobleemidega isikud, õnnetuse ja vägivalla ohvrid, psüühiliste- ja käitumishäiretega isikud jne)
- Erinevate küsitluste korraldamine sotsiaalvaldkonna teemadel eesmärgiga täpsustada vajataavaid teenuseid ja saamaks tagasisidet sotsiaalteenustega rahulolu kohta.

- Tööelu kvaliteeti parandava ja tööhõivealase teadlikkuse tõstmine (tugi- ja nõustamisteenused, teavitustegevused, töösuhete- ja töökeskkonnaalase teabekeskuse loomine).
- Alaealiste õigusrikkumiste ennetamine koostöös konstaablitega (teavitustöö jne).
- Terviseedendamise projektide koostamine ja elluviimine koostöös külaseltside ja teiste mittetulundusühendustega.
- Projektide ja ürituste läbiviimine sõltuvusainetest vabanemiseks (narkootikum, alkohol, sigaretid, ravimid).
- Pidev koostöö sotsiaaltöötajate, pedagoogide, politsei jt vahel.

Puuetega inimestele ja eakatele teenuste kättesaadavuse tagamine

Arengueesmärgid:

Puuetega inimestele ja eakatele avalikesse asutustesse juurdepääsu tagamine ja teenuste mitmekesistamine ja kättesaadavuse tegemine.

Tegevuskava 2014-2020

- Puuetega lastele alus- ja põhihariduse kättesaadavuse parendamine.
- Päevakeskuse teenuste võimaldamine.
- Avalikesse asutustesse (vallavalitsus, perearst, apteek, ujula, kultuurikeskus, postkontor jm) heade juurdepääsude (sh kaldteed) tagamine eakatele, puuetega inimestele ja väikeste lastega vanematele.
- Hoolekandeteenuste mitmekesistamine ja laiendamine.
- Isikliku abistaja ja tugiisiku teenuse osutamine.
- Eluaseme kohandamise korraldamine.
- Hooldekoduteenuse ostmine SA Hiiu Maakonna Hooldekeskuselt ja MTÜ Samaaria Eesti Misjon Hiiumaa osakonnalt.
- Eakate ja puuetega inimeste koduteenuse osutajate koolitamine.
- Eakate omaalgatuse toetamine valla erinevates piirkondades.
- Sotsiaaltransporditeenuse osutamine.
- Koostöös kolmanda sektoriga võimaluse leidmine hoolekandetasutuse (sotsiaalkeskuse) rajamiseks, pakkudes eluasemeteenust vähese kõrvalabiga toimetulevatele eakatele ja/või teistele teenust vajavatele isikutele eesmärgiga ennetada või leevendada nende toimetulekuraskusi.

Toimetulekuraskustes olevatele isikutele, sealhulgas töötutele, esmavajaduste tagamine.

Arengueesmärgid:

Toimetulekuraskustes olevate isikute ja perede arvu vähendamine. Ühiskondliku kihistumise ja tõrjutuse vähendamine, võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise tagamine ühiskonnas osalemiseks ja eneseteostuseks.

Tegevuskava 2014-2020

- Töötute tööturule naasmisele kaasa aitamine.
- Noorte tööpuuduse vähendamine. Tööjõu mobiilsuse toetamine.
- Madala kvalifikatsiooniga inimeste tööhõive tõstmine.
- Võlanõustamisteenuse korraldamine.

Lastega perede sotsiaalse turvalisuse ja toimetuleku tagamine

Arengueesmärgid:

Lastega peredele toetavate teenuste pakkumine.

Tegevuskava 2014-2020

- Erivajadusega laste väljaselgitamine lasteaias ja koolis, nende vanemate nõustamine.
- Puudega lastele ja nende vanematele suunatud teenuste korraldamine (tugiisik eneseabi rühmad jm).
- Vanemlust toetavate teenuste osutamine (perenõustamine, perelepitus, psühholoogiteenus jm) koostöös era- ja kodanikesektoriga.
- Koolikohustuse mittetäitjatele vastavate meetmete rakendamine.
- Vähekindlustatud perede lastele sotsiaalteenuste ja-toetuste korraldamine.

Valla elanikele esmatasandi arstiabi teenuse tagamine

Arengueesmärgid:

Käina valla elanikele tervishoiuteenuse säilitamine, arendamine ja kättesaadavuse parandamine.

Tegevuskava 2014-2020

- Regulaarne meditsiiniline nõustamine ja tervisekontroll lasteaias ja koolis.
- Tervishoiuteenust osutavad Käinas kaks perearsti, kaks perearstiõde ja hambaarst.
- Invaru OÜ tegeleb abivahendite müügi ja laenutusega.
- Lõuna- Hiiumaa elanikke teenindab Käina apteek, kus müüakse ravimeid ka loomadele.

Vallaelanikel on kõrge terviseedendusealane teadlikkus.

Arengueesmärgid:

Terviseedenduse projektide, koolituste, infopäevade jms korraldamine.

Tegevuskava 2014-2020

- Valla terviseedenduse projektide elluviimine.
- Maakondlikes ja teistes terviseedenduslikes programmides osalemine.
- Valla terviseprofiili ajakohastamine.

Majanduskeskkond, tehniline infrastruktuur ja avalik teenus

Majanduskeskkond

Majanduskeskkonda Käina vallas iseloomustab ettevõtluse mitmekesisus:

Äriregistrisse on 2014.aasta 06. oktoobri seisuga kantud 377 Käina valla ettevõtjat.

Tootmistegevuses on traditsiooniliselt olnud oluliseks elatusallikaks põllumajanduslik tootmine, peamiselt tegeletakse loomakasvatusega, suuremad ettevõtted on OÜ Adoranna ja OÜ Piimatilk.

Tööstusliku tootmise osas on vallas esindatud eelkõige plasti töötlemine (AS B-Plast, AS Dagöplast, OÜ Plastiktoos), puidu töötlemine (Käina Saeveski OÜ, AS Honga, OÜ Kaskisaare), maaparandus (OÜ Kemehh) autoremondiga tegelev OÜ Best Holding, villavabrik Hiiu Vill OÜ, majutus- ja toitlustusettevõtte Mainegrupp OÜ, valdade ühine Hiiumaa Prügila OÜ.

Suurim tööandja asutustest on Käina Vallavalitsus, ettevõtetest Dagöplast AS, mis on Baltikumi juhtivaid polüetüleenist kiletoodete tootja, samuti ka plastijäätmete ümbertöötaja.

Käina valla majanduses on riskid erinevalt maandatud. Valla ettevõtted töötavad väga erinevatele turgudele.

Vestlustest valla ettevõtjatega on selgunud, et enamus neist tunneb oma olukorda stabiilsena. Suurem osa ettevõtteid näeb arenguvõimalusi ja planeerib oma tegevuse kasvu. Suurimaks probleemiks tunnistatakse sobiliku tööjõu nappust ning tööjõu hankimisel eluaseme pakkumise probleemi.

Vald peab väga oluliseks turismimajanduse arengut ning toetab seda valla territooriumil infrastruktuuri arendamisega ja Hiiumaa ühtse turundustegevusega. Käina vald osaleb Hiiumaa ja Lääne-Eesti ühtse turismiarengukava väljatöötamises võrdselt teiste huvitatud partneritega. Toetatakse ettevõtjate initsiatiivi turismimajanduse ja turismiga seotud teeninduse: majutuse, toitlustuse, kalapüügi, matkamise, ratsutamise jms arendamisel.

Olulised turismiobjektid Käina vallas on Orjaku sadam, Orjaku linnuvaatlustorn, Käina kiriku varemed, Kassari saar, Hiiumaa Muuseumi Kassari ekspositsioonimaja, Säätetirp, Rudolf Tobiase majamuuseum, Vaemla villavabrik, Kuriste kirik.

Arengueesmärgid:

- Eelduste loomine töökohtade tekkeks
- Koostöö arendamine ettevõtjatega
- Turismi infrastruktuuri väljaarendamine

Tegevuskava 2014-2020

- Tingimuste loomine läbi planeeringute ja infrastruktuuri.
 1. Käina tööstuskeskuse infrastruktuuri arendamine.
 2. Käina aleviku tööstusala detailplaneeringu täiendamine ja elluviimine.
- Koostöö arendamine ettevõtjatega.
- Tingimuste loomine kaugtöö tegijale.
- Tööstusinkubaatori loomine.
- Ravimuda laialdasem kasutamine.
- Hiiumaa ajaloolisi traditsioone järgivate ettevõtmiste toetamine (sh MTÜ Ajaloolised võtted Rebasselja projekti arendused).
- Turismi infrastruktuuri väljaarendamine.
 1. Orjaku sadama arendamine.
 2. Kassari ja Lussuliiva ranna- ja puhkeala projektid, supluskohtade arendamine, sh Orjaku Linnuvaatlustorni arendamine.
 3. Jalgrattateede, matkaradade, loodusradade, vaatlustornide, supluskohtade, rannaalade ja muu turismi väike-infrastruktuuri arendamine.
 4. Turismiinfo kättesaadavuse parandamise meetme väljatöötamine ja elluviimine.

Tehniline infrastruktuur ja avalik teenus

Hiiumaa Elektrivõrkude süsteemi arendamine sõltub riiklikust monopolist.

Avalikud interneti punktid (AIP)

Interneti on võimalik kasutada valla raamatukogudes Käinas ja Männamaal ning Kassari Rahvamajas. WIFI teenust saab kasutada Orjaku sadamas, Käina Raamatukogus ja Käina Spordikeskuses.

Ainus valla **postkontor** asub Käina alevikus.

Soojamajandus

Valla territooriumil tegutseb üks halupuudel töötav (Käina Gümnaasiumi) kaugkütte katlamaja. Lokaalsed katlamajad töötavad hakkepuidul, õliküttel, halupuudel.

Valla soojamajanduse arengut käsitleb Käina valla energeetika arengukava.

2013 aasta lõpust alates varustab Spordikeskust uus hakkepuidul töötav konteinerkatlamaja. Perspektiivis on selle katlamaja baasil võimalik soojusenergiaga varustada ka kultuurikeskuse hoonet.

Teed ja tänavad

Käina valla vallateede kogupikkus on 90,8 km. Uute tänavate rajamisel ja olemasolevate remontimisel pööratakse tähelepanu teetsooni jäävate trasside samaaegsele väljaehitamisele ja remondile. Valla arengu seisukohalt on oluline suurendada tolmuwabade teede osakaalu valla territooriumil.

- Riigimaanteed pikkus 105,1 km
- Kohalikud maanteed (vallateed) 83,7 km
- Tänavad 7,1 km

Erateede kogupikkus 101,6 km

Vee- ja kanalisatsioonimajandus

Käina valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni vee-ettevõtja on AS Kärkla Veevärk. Käina vald on AS Kärkla Veevärk aktsionär.

Käina valla vee- ja kanalisatsioonimajanduse arengut käsitleb Käina valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kava.

Ühistransport

Ühistransport on korraldatud bussiliinidega. Bussiliinide marsruutide ja aegade kehtestamiseks antakse kooskõlastus Hiiumaa Omavalitsusliidu juhatuse koosolekul. Kogu koolilaste transport on alates 1. septembrist 2014.a korraldatud maakonna ühistranspordi süsteemis, ühtlasi on kõigil rahvastikuregistrijärgselt Käina vallas elavatel lastel bussitransport kogu Hiiumaa ulatuses tasuta. See peaks võimaldama lastele vabama ligipääsu erinevatele vabaaja tegevustele ja üritustele.

Jäätmemajandus

Hiiumaal tegutseb üks jäätmejaam asukohaga Käina vallas, mis teenindab kogu saart. Hiiumaa jäätmejaamas pressitakse olmejäätmed kokku ja saadetakse mandrile.

Arengueesmärgid:

- Valla vajaduspõhise, efektiivse energiamajanduse ja sideteenuste arendamine
- Muinsuskaitse ja kaitsealuste objektide korrastamine, renoveerimine
- Ühisveevärgi ja kanalisatsiooniteenuste laiendamine
- Teehoiu ja liiklusohutuse tagamine
- Tänavavalgustuse korrastamine ja rajamine
- Kalmistute arendamine vastavalt kehtivale seadusandlusele
- Tolmuvabade teede osakaalu suurendamine

Tegevuskava 2014-2020

- Teehoiu ja liiklusohutuse tagamine
 1. Teede ja tänavate korrashoid
 2. Vallateede tolmuabaks muutmine
 3. Avalike erateede rekonstrueerimise toetamine
 4. Liiklusohutuse tagamine, sh Mäe 2 liiklusskeemi väljatöötamine ja väljaehitamine
- Tänavavalgustuse korrastamine ja rajamine
- Investeeringud kalmistutele sh Käina kalmistu väljaehitamine

Kokkuvõte

Arengukava on kokkulepe Käina valla arengu juhtimiseks valitud arengusuundadest, teostatavatest investeeringutest ja arengukava elluviimiseks planeeritud tegevustest. Arengukava järgib eelnevates arengukavades toodud arengusuundi ja põhimõtteid, olles juhendiks, kuidas kõige otstarbekamalt kasutada olemasolevaid ressursse: kogemusi, autoriteeti, ajaloolist omapära, inimeste isikupära ja teisi iseärasusi, ka raha ja aega.

Eesti tulevikku kujundavad mitmed ülemaailmsed trendid nagu globaliseerumine, kiire infotehnoloogiline areng, üleminek keskkonda säästvale arengule. Olulisteks arenguteemadeks kujunevad lähiaastatel sotsiaalse kapitali ja looduskapitali kasutamine ja arendamine.

Valla arenguvisioni kohaselt on Käina vald stabiilse püsielanike arvuga, tugeva identiteeditundega, jõukas, eripärast loodust, traditsioone ja ettevõtlikust väärtustav Hiiumaa vald. Olulisimaks ja suurimaid investeeringuid nõudvaks valdkonnaks arengumudelil on avalike teenuste kvaliteedi tõstmine, soodsa elukeskkonna kujundamine ja selle läbi identiteeditunde suurendamine.

Trendidest tulenevaid võimalusi silmas pidades on vallas soov tekitada ettevõtluskeskkond, kus lihtsale allhankele põhinev majandus muutuks oluliselt suuremat lisaväärtust loovaks, innovatiivseks, uutel tehnoloogiatel ja teadmistel põhinevaks majanduseks.

Inimeste tervise- ja keskkonnateadlikkuse kasv, suurenev nõudlus mahepõllumajanduse toodete järele ja kasvav turism avardavad valla loodusega seotud arenguvõimalusi. Suur metsa- ja sooala, traditsiooniline maastik, rahulik miljöö, kultuuri- ja ajaloopärand on eeldusteks loodus- ja taluturismile, mahetoodete viljelemisele. Puhas loodus ja hõre asustus pakuvad võimalusi looduslähedaseks puhkuseks ning suvekodude ja keskkonnasõbralike elukohtade rajamiseks.

Vald teeb olulisi investeeringuid heakorda, elu- ja sotsiaalse keskkonna parendamiseks, samuti tehnilise infrastruktuuri ja majanduskeskkonna parendamiseks. Investeeringud uute töökohtade loomisse, keskkonnateadlikkuse tõusu, era-, avaliku ja kolmanda sektori koostöösse ning rahvusvahelisse koostöösse suurendavad valla arengupotentsiaali ja kindlustavad konkurentsivõime suurenemise. Välisinvesteeringute, sh Euroopa Liidu struktuurifondide kaasamine valla arengusse võimaldavad lisaks probleemide lahendamisele luua uusi arengueeldusi.

Läbimõeldud lahendused, mis tuginevad Eesti ja globaliseeruva maailma arengu üldistele suundumustele, peaksid lähiaastatel tegelikkuses realiseeruma.

KÄINA VALLA EELARVESTRAATEEGIA 2015-2018

Eelarvestrateegia

Sissejuhatus

Käina valla eelarvestrateegia käsitleb Käina valla ja seotud üksuste 2015-2018. aasta tegevustulusid, tegevuskulusid, investeeringuid ja finantseerimistegevust ning nendest lähtuvaid rahavoogusid. Eelarvestrateegia annab ülevaate omavalitsuse, seotud üksuse ja omavalitsuse kui arvestusüksuse finantsseisundist ning võimekusest olemasolevaid kohustusi teenindada. Tegemist on töövahendiga, mis kirjeldab omavalitsuse ja seotud üksuste finantsolukorda ning võimaldab hinnata tulevaste rahavoogude kujunemist ning seeläbi loob aluse tänastele otsustele, mis mõjutavad omavalitsuse ja seotud üksuste tegevust.

Käina valla konsolideerimisgrupi seotud üksus antud eelarvestrateegias on Osühing Neli Aastaaega.

Dokument kuulub valla arengukava 2014 -2020 juurde, eelarvestrateegia esitatakse EV Rahandusministeeriumile.

Käina valla eelarvestrateegia planeerimise aluseks on võetud Rahandusministeeriumi 2014.a suvise majandusprognoosi kokkuvõtte ja riigieelarve näitajad, mida on kaalutud Hiiumaa ja Käina valla kontekstis.

Sotsiaalmajandusliku keskkonna analüüs ja prognoos

Riigi tasand

Väljavõtte Rahandusministeeriumi 2014.aasta suvise majandusprognoosi kokkuvõttest: Majandusprognoosi väliseeldused on fikseeritud 2014. aasta juuli lõpu seisuga, kuid konkreetse mõju tõttu Eesti majandusele on põhistsenaariumis arvestatud ka augustis kehtestatud Venemaa impordikeeluga teatud toiduainetele. Praeguste impordipiirangute otsene ennustatav mõju on siiski mõõdukas ning prognoosi põhistsenaarium arvestab selle konflikti laiemate mõjudega niivõrd, kuivõrd need kajastuvad nende riikide endi majandus-prognoosides. Kuna viimaste kuude sündmused ei ole veel avalikesse majandus-prognoosidesse jõudnud, siis võtab prognoosi riskistsenaarium arvesse Eesti ekspordi-partnerite kasvuväljavaadete võimaliku edasise halvenemise.

Rahandusministeeriumi eelmise, 2014. aasta kevadise prognoosi tegemise ajast alates on majandusosaldu tões ELis jätkanud, kuid seda aeglustuvas tempos. Globaalset majandusolukorda hinnatakse samuti selgelt paremaks kui pool aastat või aasta tagasi. Eesti

ekspordipartnerite kasvuväljavaateid on siiski kevadisega võrreldes korrigeeritud allapoole, mistõttu püsib nõudlus meie tööstustoodangu järele endiselt madal.

Eesti sisemajanduse koguprodukt kasvab prognoosi põhistsenaariumi kohaselt 2014. aastal 0,5% ja 2015. aastal 2,5%. Aastaks 2016 ootame kasvu kiirenemist 3,5%ni. Rahandusministeerium on selle aasta majanduskasvu prognoosi võrreldes kevadise prognoosi põhistsenaariumiga alandanud, mille peapõhjuseks on esimese poolaasta nõrgad reaalkasvu näitajad ja halvenenud tulevikuväljavaated.

2015. aastal kasvatab netosissetulekuid tulumaksumäära ja töötuskindlustusmakse alandamine, mis võimaldab eratarbimise kasvu 3,8%. Tarbimise kasv hakkab aeglustuma seoses hinnatõusu kiirenemisega ning hõivatute arvu oodatava vähenemise tõttu prognoosiperioodi viimastel aastatel. Elanike eluasemeinvesteeringute maht on aegamööda kasvamas ning toetab ehitusturgu. Ettevõtlussektori investeeringud peaksid 2015. aastal pöörduma selgele kasvule seoses oodatava välisnõudluse paranemisega.

Tarbijahindade (THI) tõus ulatub 2014. aastal 0,3%ni, seejärel kiireneb 2015. aastal 1,9%ni ning 2016. aastal 2,5%ni. Inflatsioon hakkab sügiskuudel järk-järgult kiirenema energiatoodete hinnalanguse pidurdumise ning toiduainete mõningase kallinemise tõttu tingituna aiasaaduste madalast hinnatasemest. 2015.–2016. aastal kergitavad inflatsiooni ka riigipoolsed meetmed, millest valdava osa moodustab alkoholi ja tubakatoodete aktsiisi-määra tõstmine.

Hõive kasv on peatunud ning prognoosi kohaselt hakkab hõive vähenema 2016. aastast alates kiirenevas tempos. Kevadel prognoositud mõningane hõive kasv sellel ja järgmisel aastal ilmselt ei realiseeru varem oodatust madalama majandusaktiivsuse tõttu. Viimase rahvaloenduse tulemustele toetudes on alust arvata, et alates 2016. aastast alates hakkab hõivatute arv siiski kiirenevas tempos vähenema, mis piirab ka Eesti majanduskasvu. Töötuse määr langeb soodsate majandusarengute puhul prognoosiperioodi lõpuks 6% lähedale.

Keskmise palga kasvutempo aeglustub 2014. aastal 6%ni ja püsib selle lähedal ka järgmisel aastal. Nõudluse paranedes ja ekspordipartnerite nominaalkasvu taastudes võiks järgnevatel aastatel palga nominaalkasv natukene kiirenedada, palga reaalkasv aga aeglustub veidi ning läheneb tööviljakuse reaalkasvule. Palgatulu kiire reaalkasvu jätkumine, mis viimasel ajal on paljuski tingitud langevatest impordihindadest, eeldab tulevikus tootlikkust tõstvaid investeeringuid, mis peaksid prognoosi põhistsenaariumi kohaselt järgmisel aastal kiirenema. Sellel ja eelmisel aastal on palgatulu kasv majanduses tervikuna ületanud SKP nominaalkasvu, kuid pikemas plaanis peaksid need kasvutempod ühtlustuma.

Tabel 1.

Makromajanduslikud näitajad*	2013	2014	2015	2016	2017	2018
<i>SKP jooksevhindades (mln EUR)</i>	18 400,0	19 000,0	20 100,0	21 400,0	22 800,0	24 800,0
<i>SKP reaalkasv</i>	1,5%	3,6%	3,5%	3,6%	3,8%	3,8%
<i>SKP nominaalkasv</i>	5,9%	3,0%	5,8%	6,6%	6,4%	6,4%
<i>Tarbijahinnaindeks</i>	2,8%	0,3%	1,9%	2,5%	3,0%	3,0%
<i>Hõive (tuh inimest)</i>	621,4	622,1	622,1	620,9	628,4	614,7
<i>Tööhõive kasv</i>	1,0%	0,1%	0,0%	-0,2%	-0,4%	-0,6%
<i>Keskmine kuupalk (EUR)</i>	948,0	1 005,0	1 066,0	1 134,0	1 208,0	1 288,0
<i>Palga nominaalkasv</i>	7,8%	6,0%	6,1%	6,4%	6,5%	6,6%
<i>Palga reaalkasv</i>	4,9%	5,7%	4,1%	3,8%	3,4%	3,5%

* Rahandusministeeriumi 2014. aasta suvine majandusprognoos

<http://www.fin.ee/majandusprognoosid>

KOV tasand

Käina valla konsolideeritud tulude maht oli 2013. aastal 2,0 miljonit eurot suurenedes aastaga 4%. Kulude maht oli 2013. aastal 1,8 miljonit eurot kasvades aastaga 5%. Käina valla kohustuste maht vähenes 0,5 miljoni euroni.

Koostatud prognoosi põhjal suurenevad Käina valla tulud järgnevatel aastatel ca 5% aastas. Põhitegevuse kulude keskmine kasv on 4%. Investeeringud omavahenditest oleks ca 0,2 miljonit eurot.

Järgnevatel aastatel on Käina vallal tegevustes kolm olulist prioriteeti:

1. Olemasolevate teenuste mahu säilitamine – tagada läbi säästliku majandamise vahendite olemasolu teenuste osutamiseks elanikkonnale vähemalt 2014. aasta mahus.
2. Valla palgal töötajate arendamine, palgatasemete viimine Eestis konkurentsivõimelisele tasemele.
3. Kõigi valla tegevuste jaoks täiendavate sihtvahendite maksimaalne kaasamine tegevuste ja investeeringute finantseerimiseks. Suurinvesteeringute Käina Vabaajakeskuse ja Käina Hüvi ja Kultuurikeskuse elluviimine

Tulubaasi ülevaade ja prognoos

Tulubaasi ülevaade ja prognoos

Koostatud prognooside põhjal suurenevad Käina valla konsolideerimisgrupi omatulud järgnevatel aastatel ca 6% aastas. Tulubaasi kasvu tagab Käina Spordikeskuse tegevuse laiendamine, samas languse toob toetusfondi muutus õpilaskohtade vähenemisest. Tulumaksu tõusu tagab stabiilne maksumaksjate arv ja sissetulekute suurenemine.

Tulumaksu prognoosimisel on Käina vald arvestanud keskmiselt 4,3% tõusuga, mis tugineb rahandusministeeriumi soovitudele ja elanikkonna arvu muutusele.

Tabel 2. Tulumaksu prognoos (€)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Maksumaksjate arv*	936	934	934	932	929	923
Maksumaksjate arvu muutus	-0,1%	-0,2%	0,0%	-0,2%	-0,4%	-0,6%
Väljamaksed füüsilistele isikutele*	10 118 644	11 047 657	11 600 040	12 040 770	12 472 312	12 893 377
Sissetulek inimese kohta kuus	901	986	1 035	1 076	1 119	1 164
Sissetuleku kasv	6,2%	9,4%	5,0%	4,0%	4,0%	4,0%
Sissetuleku kasv Eestis kokku	7,8%	6,0%	6,1%	6,4%	6,5%	6,6%
Tulumaksu laekumine*	1 170 727	1 281 916	1 345 605	1 396 729	1 446 788	1 495 632
Tulumaksu laekumise kasv	4,8%	9,5%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%
Tulumaksu laekumise ja sissetulekute suhe	11,57%	11,60%	11,60%	11,60%	11,60%	11,60%

Maamaksu laekumist on Käina vald prognoosinud 2013. aasta tasemel. Käina vallal puuduvad toetused tasandusfondist.

Muude sissetulekute puhul oleme arvestanud toetusfondi 2014. aasta tasemel korrigeerides seda õpilaste arvu muutusega. Muude tegevustoetuste osas on arvestatud 3% tõusuga.

Põhitegevuse kulude prognoos

Käina valla konsolideerimata põhitegevuse kulude maht 2014. aastal on vastavalt prognoosile 1,9 miljonit eurot. Põhitegevuse kulude maht suureneb 2,1 miljoni euroni 2018. aastal.

Käina valla konsolideerimata põhitegevuse kuluvaldkondade mahud koos eraldistega tasandusfondist 2014. aastal on: haridusvaldkond 40,5%, majandus koos keskkonnakaitse ja elamu-kommunaalmajandustegevusega 14,7%, vaba aja ja kultuurivaldkond 22,2%, sotsiaalne kaitse 9,8% ning üldised valitsussektori teenused koos laenude teenindamise kuludega 12,9%. 2018.

aastaks jääb tegevuskulude osakaal valdkondade vahel 2014. aastaga võrreldes sarnaseks. Väikese tõusuga on kõik valdkonnad ja langeb hariduse osakaal seoses gümnaasiumiõppe lõppemisega ja suureneb kultuuri-, vabaaja- ja spordivaldkonna osakaal. Põhitegevuse kuludesse on planeeritud majanduskulude kasv ca 3%, personalikulude kasvuks 5% ja muude kulude kasvuks 1%.

Põhitegevuse tulude ja kulude vahe ehk põhitegevuse tulem on Käina vallas positiivne ca 173 000 eurot (2015) kuni 248 000 eurot (2018). Tulude ülejääki kasutatakse laenude teenindamiseks ja investeerimistegevuse finantseerimiseks.

Tabel 3. Käina valla finantstegevus ja prognoos (€)

KÄINA VALLAVALITSUS	2013 täitmine	2014 eeldatav täitmine	2015 eelarve	2016 eelarve	2017 eelarve	2018 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	2 028 937	2 056 728	2 082 278	2 175 498	2 238 831	2 386 357
Maksutulud	1 262 008	1 361 916	1 415 605	1 466 729	1 516 788	1 565 632
sh tulumaks	1 192 145	1 291 916	1 345 605	1 396 729	1 446 788	1 495 632
sh maamaks	69 863	70 000	70 000	70 000	70 000	70 000
Tulud kaupade ja teenuste müügist	224 486	212 314	227 176	249 894	262 388	360 260
Saadavad toetused tegevuskuludeks	536 336	478 951	436 297	455 675	456 455	457 265
sh toetusfond (lg 2)	428 861	431 051	412 395	429 675	429 675	429 675
sh muud saadud toetused tegevuskuludeks	107 475	47 900	23 902	26 000	26 780	27 590
Muud tegevustulud	6 106	3 547	3 200	3 200	3 200	3 200
Põhitegevuse kulud kokku	1 778 765	1 913 231	1 908 430	1 945 398	2 009 345	2 131 697
Antavad toetused tegevuskuludeks	145 374	186 584	173 627	175 363	177 117	178 888
Muud tegevuskulud	1 633 390	1 726 647	1 734 803	1 770 035	1 832 228	1 952 809
sh personalikulud	989 388	1 062 649	1 087 921	1 112 317	1 167 933	1 238 330
sh majandamiskulud	644 301	641 770	623 987	634 594	640 940	690 891
sh muud kulud	-298	22 228	22 895	23 124	23 355	23 589
Põhitegevuse tulem	250 172	143 497	173 848	230 100	229 487	254 660
Investeerimistegevus kokku	-306 370	-324 559	-527 155	-345 300	-282 095	-323 460
Põhivara müük (+)	1 900	20 521				
Põhivara soetus (-)	-434 100	-817 914	-650 400	-1 391 500	-1 262 295	-753 660
sh projektide omaosalus		-296 674	-510 400	-316 500	-247 295	-288 660

Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	146 494	554 628	140 000	1 075 000	1 015 000	465 000
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-14 346	-74 259	-10 000	-20 000	-20 000	-20 000
Finantstulud (+)	488	320	200	200	200	200
Finantskulud (-)	-6 806	-7 855	-6 955	-9 000	-15 000	-15 000
Eelarve tulem	-56 198	-181 062	-353 307	-115 200	-52 608	-68 800
Finantseerimistegevus	84 409	85 270	313 020	80 200	84 900	43 800
Kohustuste võtmine (+)	544 382	197 193	370 000	200 000	250 000	205 000
Kohustuste tasumine (-)	-459 973	-111 923	-56 980	-119 800	-165 100	-161 200
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	28 211	-95 792	-40 287	-35 000	32 292	-25 000
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	171 646	75 854	35 567	567	32 859	7 859
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	569 365	654 635	967 655	1 047 855	1 132 755	1 176 555
Netovõlakoormus (eurodes)	397 719	578 781	932 088	1 047 288	1 099 896	1 168 696
Netovõlakoormus (%)	19,6%	28,1%	44,8%	48,1%	49,1%	49,0%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eur)	1 501 032	1 234 037	1 249 367	1 380 601	1 376 921	1 527 959
Netovõlakoormuse ülemmäär (%)	74,0%	60,0%	60,0%	63,5%	61,5%	64,0%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	1 103 313	655 256	317 279	333 313	277 025	359 262
Investeeringuprojektid* (alati "+" märgiga)	2013 täitmine	2014 eeldatav täitmine	2015 eelarve	2016 eelarve	2017 eelarve	2018 eelarve
projekt 1 Käina huvi-, kultuuri- ja ärikeskuse renoveerimine	0	0	250 000	400 000	500 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>				300 000	400 000	
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>			250 000	100 000	100 000	
projekt 2 Käina vabaajakeskuse projekteerimine, ehitamine	0	0	60 000	600 000	400 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>				480 000	320 000	
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>			60 000	120 000	80 000	
projekt 3 Orjaku sadama edasiarendamine	34 900	15 600	60 000	200 000	200 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	24 951		20 000	170 000	170 000	
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	9 949	15 600	40 000	30 000	30 000	

projekt 4 Käina tööstusala arendamine	0	433 418	0	0	0	400 000
<i>sh toetuse arvelt</i>		351 405				340 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>		82 013				60 000
projekt 5 Käina Spordikeskuse etapiivisiline rekonstrueerimine	193 926	177 008	60 000	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	5 000	83 073				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	188 926	93 935	60 000			
projekt 6 Toetatud elamine	0	0	0	0	0	60 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						60 000
projekt 7 Puhkealade ja kergliiklusteede arendamine	0	0	30 000	30 000	30 000	30 000
<i>sh toetuse arvelt</i>			20 000	20 000	20 000	20 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>			10 000	10 000	10 000	10 000
projekt 8 Staadioni ja spordiväljakute rekonstrueerimine	0	0	0	0	0	130 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>						130 000
projekt 9 Noorte perede taristu arendus	16 397	30 708	47 400	30 000	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	16 397	30 708	47 400	30 000		
projekt 10 Teede rekonstrueerimine	73 835	75 660	70 000	70 000	70 000	70 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	77 506	72 990	70 000	70 000	70 000	70 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	-3 671	2 670				
Eelpool nimetamata muud väikeprojektid kokku (remondid, maade soetamine, mänguväljakud, tänavavalgustus, tavandimaja, kardiraja arendamine jm)	115 042	105 520	73 000	61 500	62 295	63 660
<i>sh toetuse arvelt</i>	39 037	33 772	30 000	35 000	35 000	35 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	76 005	71 748	43 000	26 500	27 295	28 660
KÕIK KOKKU	434 100	837 914	650 400	1 391 500	1 262 295	753 660
<i>sh toetuse arvelt</i>	146 494	541 240	140 000	1 075 000	1 015 000	465 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	287 606	296 674	510 400	316 500	247 295	288 660

Tegevuste finantseerimiseks kasutatakse lisaks eelarve vahenditele ka laenu vahendeid, Eesti riigieelarve toetusi, muude organisatsioonide abi- ja koostööprogrammidest saadud vahendeid, samuti EL struktuurfondide toetusi. Eelarvestrateegia ja eelarve kaudu toimub arengukava elluviimine.

Tabel 4. Käina valla finantsstrateegia vorm valdkonniti.

Põhitegevuse ja investeerimistegevuse kulud valdkonniti (COFOG)* (kõik "+" märgiga)	2013 täitmine	2014 eeldatav täitmine	2015 eelarve	2016 eelarve	2017 eelarve	2018 eelarve
01 Üldised valitsussektori teenused	192 461	243 046	250 221	258 171	276 216	291 594
Põhitegevuse kulud	181 593	235 191	243 266	249 171	261 216	276 594
sh saadud toetuste arvelt	1 479	1 170	1 605	70	70	70
sh muude vahendite arvelt	180 114	234 021	241 661	249 101	261 146	276 524
Investeerimistegevuse kulud	10 868	7 855	6 955	9 000	15 000	15 000
sh saadud toetuste arvelt	4 062					
sh muude vahendite arvelt	6 806	7 855	6 955	9 000	15 000	15 000
04 Majandus	280 531	695 634	419 447	559 325	567 633	776 811
Põhitegevuse kulud	163 642	165 906	184 447	187 825	195 338	203 151
sh saadud toetuste arvelt	4 484					
sh muude vahendite arvelt	159 158	165 906	184 447	187 825	195 338	203 151
Investeerimistegevuse kulud	116 889	529 728	235 000	371 500	372 295	573 660
sh saadud toetuste arvelt	110 387	424 395	140 000	295 000	295 000	465 000
sh muude vahendite arvelt	6 502	105 333	95 000	76 500	77 295	108 660
05 Keskkonnakaitse	66 667	52 731	53 747	55 897	57 574	59 877
Põhitegevuse kulud	35 141	52 731	53 747	55 897	57 574	59 877
sh saadud toetuste arvelt	815	795				
sh muude vahendite arvelt	34 326	51 936	53 747	55 897	57 574	59 877
Investeerimistegevuse kulud	31 526	0	0	0	0	0
sh saadud toetuste arvelt	31 526					
06 Elamu- ja kommunaalmajandus	78 893	172 843	99 700	76 392	48 235	50 151
Põhitegevuse kulud	45 621	43 426	44 300	46 392	48 235	50 151
sh saadud toetuste arvelt	9 980	626		320	320	320
sh muude vahendite arvelt	35 641	42 800	44 300	46 072	47 915	49 831
Investeerimistegevuse kulud	33 272	129 417	55 400	30 000	0	0
sh saadud toetuste arvelt		13 388				
sh muude vahendite arvelt	33 272	116 029	55 400	30 000		

08 Vabaaeg, kultuur ja religioon	590 179	569 876	745 806	1 398 656	1 314 091	477 697
Põhitegevuse kulud	388 843	394 868	375 806	388 656	404 091	467 697
sh saadud toetuste arvelt	41 492	18 899	2 800	2 800	2 800	2 800
sh muude vahendite arvelt	347 351	375 969	373 006	385 856	401 291	464 897
Investeeringustegevuse kulud	201 336	175 008	370 000	1 010 000	910 000	10 000
sh saadud toetuste arvelt	5 000	83 073		780 000	720 000	
sh muude vahendite arvelt	196 336	91 935	370 000	230 000	190 000	10 000
09 Haridus	849 480	893 218	819 475	822 837	841 152	994 962
Põhitegevuse kulud	792 912	835 198	819 475	822 837	841 152	864 962
sh saadud toetuste arvelt	9 528	368 227	364 354	364 960	364 960	364 960
sh muude vahendite arvelt	783 384	466 971	455 121	457 877	476 192	500 002
Investeeringustegevuse kulud	56 568	58 020	0	0	0	130 000
sh saadud toetuste arvelt	31 006	33 772				0
sh muude vahendite arvelt	25 562	24 248				130 000
10 Sotsiaalne kaitse	175 805	185 911	187 389	194 620	201 739	269 265
Põhitegevuse kulud	171 012	185 911	187 389	194 620	201 739	209 265
sh saadud toetuste arvelt	92 359	88 943	64 647	66 586	68 584	69 453
sh muude vahendite arvelt	78 653	96 968	122 742	128 034	133 155	139 813
Investeeringustegevuse kulud	4 793	0	0	0	0	60 000
sh saadud toetuste arvelt	4 793					
sh muude vahendite arvelt	0					60 000
KOKKU	2 234 016	2 813 259	2 575 785	3 365 898	3 306 639	2 920 358
Põhitegevuse kulud	1 778 764	1 913 231	1 908 430	1 945 398	2 009 344	2 131 698
sh saadud toetuste arvelt	160 137	478 660	433 406	434 736	436 734	437 603
sh muude vahendite arvelt	1 618 627	1 434 571	1 475 024	1 510 662	1 572 610	1 694 095
Investeeringustegevuse kulud	455 252	900 028	667 355	1 420 500	1 297 295	788 660
sh saadud toetuste arvelt	186 774	554 628	140 000	1 075 000	1 015 000	465 000
sh muude vahendite arvelt	268 478	345 400	527 355	345 500	282 295	323 660

Investeeringute kavandamine

Investeeringute finantseerimiseks on võimalik kasutada kolme allikat: omavahendeid, laenude võtmist ning toetuseid. Üldjuhul nõuavad toetused ka omaosaluse olemasolu. Olulisemad investeeringuprojektid on investeeringuobjektidena eraldi välja toodud. Väikeprojektid ja majandustegevuse jätkuvusest tingitud investeeringud on koondatud kokku.

Käina valla prioriteediks on Käina Vabaaajakeskuse ja Käina Kultuurikeskuse rekonstrueerimine. Jätkuvad ka juba algatatud projektid nagu tööstusala väljaarendamine, noorte perede elamumaade arendus, Orjaku sadama külalissadama väljaarendamine ja Käina Spordikeskuse arendamine.

Kohustuste planeerimine

Käina valla finantskohustused jagunesid 2014. aasta alguses vastavalt tabelile.

Tabel 5. Käina valla finantskohustused (€)

		Järelejäänud tähtaja järgi					Kokku	
		Kuni 1 a	1-2 a	2-3 a	3-4 a	4-5 a		Üle 5 aasta
Jääk seisuga 01.01.2014		110	79	79	80	81	140	569
	Pangalaenud	100	72	73	74	75	140	534
	Kapitalirendi- kohustused	10	7	6	6	6	0	35

Laenu andja	Lõpp- tähtaeg	Intressimäär	Alus- valuut a	Jääk
				31.12.2013
				569
Swedbank AS/ investeerimislaen lasteaia ja vallamaja rekonstrueerimine	18.07.2014	6 kuu EURIBOR +0,3%	EUR	30
Danske Bank A/S Eesti filiaal / gümnaasium ja spordikeskus	20.10.2020	6 kuu EURIBOR +1,08%	EUR	504
Swedbank Liising AS/ Mitsubishi 612MLF	15.04.2015	fikseeritud intress 3,5 %	EUR	3
Swedbank Liising AS/ Honda FR-V 586MLE	15.04.2015	fikseeritud intress 3,5 %	EUR	3
Danske Bank A/S Eesti filiaal/ Madelauto Renault Master 895BKS	15.12.2018	6 kuu EURIBOR +1,750	EUR	29

Käina valla pangalaenude tagatiseks on Käina valla eelarve. OÜ–I Neli Aastaaega puuduvad laenukohustused.

Eelarvestrateegia finantsosas on perioodidel 2015 -2018 on kavas võtta investeerimislaenu, juhul kui saadakse muude organisatsioonide abi- ja koostööprogrammide või EL struktuurfondide toetusi.

Sõltuva üksuse finantstegevuse olukord ja prognoos

Käina vallal on üks sõltuv üksus.

Osaühingu Neli Aastaaega missiooniks oli kuni 2012.aastani ujula haldamine. 2012.aastal moodustati valla hallatav asutus Käina Spordikeskus. Sellest tulenevalt on sõltuva üksuse finantstegevuse prognoos alljärgnev.

Tabel 6. OÜ Neli Aastaaega finantstegevus ja prognoos (€)

Sõltuv üksus Neli Aastaaega OÜ	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	täitmine	eeldatav täitmine	eelarve	eelarve	eelarve	eelarve
Põhitegevuse tulud kokku (+)	1 500	1 610	1 620	1 620	1 620	1 620
sh saadud tulud kohalikul omavalitsuselt	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500
Põhitegevuse kulud kokku (+)	1 414	1 262	1 300	1 350	1 400	1 450
Põhitegevustulem	86	348	320	270	220	170
Investeeringustegevus kokku (+/-)		0	0	0	0	0
Eelarve tulem	86	348	320	270	220	170
Finantseerimistegevus (-/+)		0	0	0	0	0
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	-3 967	348	320	270	220	170
Nõuete ja kohustuste saldode muutus (tekkepõhise e/a korral) (+/-)	-4 053	0	0	0	0	0
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	585	933	1 253	1 523	1 743	1 913
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga		0	0	0	0	0

Finantsdistsipliin

Käina vald on jätkusuutlikkuse tagamiseks investeerinud elukeskkonna arendamisse.

Olulisemateks investeeringuteks on olnud lasteaia ja kooli hoonete rekonstrueerimine, arendatud on kalasadamat ja jätkatakse külalissadama rekonstrueerimisega. Prioriteediks on huvi-, kultuuri- ja ärikeskuse rekonstrueerimine, vabaajakeskuse ehitus, tööstusala arendamine ja spordikompleksi arendamine. Rekonstrueerimisi on kavas teostada laenuvahendite arvelt, kuid mahus mis tagab Rahandusministeeriumi poolt kehtestatud piiridesse jäämise.

Tabel 7. Käina valla finantsvõimekus 2013 -2018

Arvestusüksus KÄINA VALD	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	täitmine	eeldatav täitmine				
Põhitegevuse tulud kokku	2 028	2 056	2 082	2 175	2 238	2 386
	937	838	398	618	951	477
Põhitegevuse kulud kokku	1 778	1 912	1 908	1 945	2 009	2 131
	679	993	230	248	245	647
<i>sh alates 2012 sõlmitud katkestamatud kasutusrendimaksed</i>	0	0	0	0	0	0
Põhitegevustulem	250 258	143 845	174 168	230 370	229 707	254 830
Investeeringustegevus kokku	-306	-324	-527	-345	-282	-323
	370	559	155	300	095	460
Eelarve tulem	-56 112	-180	-352	-114	-52 388	-68 630
		714	987	930		
Finantseerimistegevus	84 409	85 270	313 020	80 200	84 900	43 800
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	24 244	-95 444	-39 967	-34 730	32 512	-24 830
Nõuete ja kohustuste saldode muutus (tekkepõhise e/a korral) (+/-)	-4 053	0	0	0	0	0
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	172 231	76 787	36 820	2 090	34 602	9 772
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	569 365	654 635	967 655	1 047 855	1 132 755	1 176 555
Netovõlakoormus (eurodes)	397 134	577 848	930 835	1 045 765	1 098 153	1 166 783
Netovõlakoormus (%)	19,6%	28,1%	44,7%	48,1%	49,0%	48,9%
Netovõlakoormuse ülemäär (eurodes)	1 501 548	1 234 103	1 249 439	1 382 221	1 378 241	1 528 979
Netovõlakoormuse ülemäär (%)	74,0%	60,0%	60,0%	63,5%	61,6%	64,1%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	1 104 414	656 255	318 604	336 456	280 088	362 195

Tundlikkusanalüüs

Baasstsenaariumis on aluseks võetud Käina valla eelarvestrateegias kajastatud stsenaarium.

Tabel 8. Tundlikkusanalüüsi baasstsenaarium

BAASSTSENAARIUM	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Arvestusüksuse põhitegevuse tulud	2 028 937	2 056 838	2 082 398	2 175 618	2 238 951	2 386 477
<i>sh KOV põhitegevuse tulud</i>	2 028 937	2 056 728	2 082 278	2 175 498	2 238 831	2 386 357
Arvestusüksuse põhitegevuse kulud	1 778 679	1 912 993	1 908 230	1 945 248	2 009 245	2 131 647
<i>sh KOV põhitegevuse kulud</i>	1 778 765	1 913 231	1 908 430	1 945 398	2 009 345	2 131 697
Arvestusüksuse investeerimistegevus	-306 370	-324 559	-527 155	-345 300	-282 095	-323 460
<i>sh KOV investeerimistegevus</i>	-306 370	-324 559	-527 155	-345 300	-282 095	-323 460
Arvestusüksuse põhitegevuse tulem	250 258	143 845	174 168	230 370	229 707	254 830
KOV põhitegevuse tulem	250 172	143 497	173 848	230 100	229 487	254 660
Arvestusüksuse eelarvetulem	-56 112	-180 714	-352 987	-114 930	-52 388	-68 630
KOV eelarvetulem	-56 198	-181 062	-353 307	-115 200	-52 608	-68 800
Arvestusüksuse võlakohustused	569 365	654 635	967 655	1 047 855	1 132 755	1 176 555
<i>sh KOV võlakohustused</i>	569 365	654 635	967 655	1 047 855	1 132 755	1 176 555
Arvestusüksuse likviidne vara	172 231	76 787	36 820	2 090	34 602	9 772
<i>sh KOV likviidne vara</i>	171 646	75 854	35 567	567	32 859	7 859
Arvestusüksuse netovõlakoormuse määr	19,6%	28,1%	44,7%	48,1%	49,0%	48,9%
Arvestusüksuse netovõlakoormuse ülemmäär	1 501 548	1 234 103	1 249 439	1 382 221	1 378 241	1 528 979
KOV netovõlakoormuse määr	19,6%	28,1%	44,8%	48,1%	0,0%	0,0%
KOV netovõlakoormuse ülemmäär	1 501 032	1 234 037	1 249 367	1 380 601	1 376 921	1 527 959

Tabel 9. Sissetulekute kasv võrreldes baasstsenaariumiga on 2 % väiksem.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Arvestusüksuse põhitegevuse tulud	1 988 358	2 015 701	2 040 750	2 132 106	2 194 172	2 338 747
<i>sh KOV põhitegevuse tulud</i>	1 988 358	2 015 593	2 040 632	2 131 988	2 194 055	2 338 630
Arvestusüksuse põhitegevuse kulud	1 778 679	1 912 993	1 908 230	1 945 248	2 009 245	2 131 647
<i>sh KOV põhitegevuse kulud</i>	1 778 765	1 913 231	1 908 430	1 945 398	2 009 345	2 131 697
Arvestusüksuse investeerimistegevus	-306 370	-324 559	-527 155	-345 300	-282 095	-323 460
<i>sh KOV investeerimistegevus</i>	-306 370	-324 559	-527 155	-345 300	-282 095	-323 460
Arvestusüksuse põhitegevuse tulem	209 679	102 708	132 520	186 858	184 928	207 100
KOV põhitegevuse tulem	209 593	102 362	132 202	186 590	184 710	206 933
Arvestusüksuse eelarvetulem	-96 691	-221 851	-394 635	-158 442	-97 167	-116 360
KOV eelarvetulem	-96 777	-222 197	-394 953	-158 710	-97 385	-116 527
Arvestusüksuse võlakohustused	569 365	654 635	967 655	1 047 855	1 132 755	1 176 555
<i>sh KOV võlakohustused</i>	569 365	654 635	967 655	1 047 855	1 132 755	1 176 555
Arvestusüksuse likviidne vara	131 920	-4 661	-86 276	-164 519	-176 786	-249 345
<i>sh KOV likviidne vara</i>	131 068	-5 859	-87 792	-166 302	-178 786	-251 514
Arvestusüksuse netovõlakoormuse määr	22,0%	32,7%	51,6%	56,9%	59,7%	61,0%
Arvestusüksuse netovõlakoormuse ülemmäär	1 258 076	1 209 421	1 224 450	1 279 263	1 316 503	1 403 248
KOV netovõlakoormuse määr	22,0%	32,8%	51,7%	56,9%	59,8%	61,1%
KOV netovõlakoormuse ülemmäär	1 257 560	1 209 356	1 224 379	1 279 193	1 316 433	1 403 178

Tabel 10. Sissetulekute kasv võrreldes baasstsenaariumiga on 2 % suurem.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Arvestusüksuse põhitegevuse tulud	2 069 515	2 097 975	2 124 046	2 219 130	2 283 730	2 434 207
<i>sh KOV põhitegevuse tulud</i>	2 069 515	2 097 863	2 123 923	2 219 008	2 283 608	2 434 084
Arvestusüksuse põhitegevuse kulud	1 778 679	1 912 993	1 908 230	1 945 248	2 009 245	2 131 647
<i>sh KOV põhitegevuse kulud</i>	1 778 765	1 913 231	1 908 430	1 945 398	2 009 345	2 131 697
Arvestusüksuse investeerimistegevus	-306 370	-324 559	-527 155	-345 300	-282 095	-323 460
<i>sh KOV investeerimistegevus</i>	-306 370	-324 559	-527 155	-345 300	-282 095	-323 460
Arvestusüksuse põhitegevuse tulem	290 837	184 982	215 816	273 882	274 486	302 559
KOV põhitegevuse tulem	290 751	184 632	215 493	273 610	274 264	302 387
Arvestusüksuse eelarvetulem	-15 533	-139 577	-311 339	-71 418	-7 609	-20 900
KOV eelarvetulem	-15 619	-139 927	-311 662	-71 690	-7 831	-21 073
Arvestusüksuse võlakohustused	569 365	654 635	967 655	1 047 855	1 132 755	1 176 555
<i>sh KOV võlakohustused</i>	569 365	654 635	967 655	1 047 855	1 132 755	1 176 555
Arvestusüksuse likviidne vara	213 077	158 770	160 451	169 233	246 524	269 423
<i>sh KOV likviidne vara</i>	212 225	157 568	158 926	167 436	244 505	267 232
Arvestusüksuse netovõlakoormuse määr	17,2%	23,6%	38,0%	39,6%	38,8%	37,3%
Arvestusüksuse netovõlakoormuse ülemmäär	1 745 020	1 258 785	1 294 894	1 643 295	1 646 916	1 815 356
KOV netovõlakoormuse määr	17,3%	23,7%	38,1%	39,7%	38,9%	37,4%
KOV netovõlakoormuse ülemmäär	1 744 504	1 258 718	1 292 960	1 641 660	1 645 581	1 814 321

Kokkuvõte (põhijäreldused ja soovitused)

Eelarvestrateegia dokumendi puhul saab teha järgnevad põhijäreldused ja soovitused:

Käina vald ja sõltuv üksus on finantssituatsioonis, kus peamine tähelepanu on tulude laekumise ja kulude pideval jälgimisel.

Võimalike lisafinantseerimiste korral on vald suuteline laenu võtma ja seda teenindama jälgides Rahandusministeeriumi kehtestatud normatiive.

Tänase eelarvestrateegiaga suudab Käina vald eelarvestrateegia perioodil (2015-2018) täita Rahandusministeeriumi kehtestatud normatiive.

Käina vald koos sõltuva üksusega on väga tundlik eelarvetulude vähenemisele.

Tulude vähenemisel on vajalik kulude kärpimine ja investeringute olulisuse ülehindamine.

Tulude vähenemisel tuleb keskenduda omavalitsusele oluliste funktsioonide täitmisele.

KÄINA VALLA TERVISEPROFIIL 2014-2018

Sissejuhatus

Tervis on inimese elukvaliteedi üks alustalasid ning määrab suuresti inimese toimetuleku eluga (selle, kui hästi või halvasti ta oma eluga toime tuleb). Inimeste kollektiivne tervis näitab, kui terve on vald ning veelgi edasi vaadates, kui terve on riik.

Tervis on oluline rahvuslik ressurss, mis väärib sihi- ja kavakindlat arendamist. Samuti kuulub õigus tervise kaitsele inimese põhiõiguste hulka ning kõikidele inimestele peavad olema tagatud vajalikud eeldused parima võimaliku terviseseisundi saavutamiseks – igal Eesti inimesel peab olema võimalus elada tervist toetavas keskkonnas ja võimalus teha tervislikke valikuid (Eesti rahvastiku tervise arengukava 2009-2020).

„Käina valla terviseprofiil ja tegevuskava 2014-2018“ eesmärk on anda laiapõhjalisem ülevaade elanike sotsiaal-majanduslikust taustast, mõistmaks elanikkonna tervise vajadusi ja aitamaks seeläbi kaasa tervisesekkumiste paremale planeerimisele.

Terviseprofiil on abivahend inimeste ja keskkonna terviseseisundi mõõtmisel, hindamisel, analüüsimisel, paremate tervisetulemite eesmärgistamisel ning nende saavutamiseks vajalike tegevuste ja vahendite määratlemisel. Tervist mõjutavad individuaalsed, ealised, soolised ja pärilikud tegurid, mida ei ole võimalik muuta. Küll aga on suur hulk tegureid, mille mõju tervisele sõltub nii riigis kui ka omavalitsuses tehtavatest otsustest ja seeläbi kujundatavast elukeskkonnast, mis omakorda mõjutab inimese tehtavaid valikuid ja otsuseid ehk individuaalset eluviisi.

Kuna tervist mõjutavad kõigis eluvaldkondades tehtavad otsused ja ellu viidavad tegevused, nõuab paremate tervisetulemite saavutamine erinevate eluvaldkondade esindajate vahel koostööd ning kogukonna kaasamist. Kohalik omavalitsus, mis oma olemuselt on üksikisiku eelistusi ja käitumist kujundav väärtuste, tavade, normide ja motivaatorite kogum, kätkeb võimalusi ja ühtlasi vastutust kujundada elukeskkond selliseks, mis võimaldab inimestel teha tervislikke valikuid.

Valla terviseprofiili eesmärgiks on suurendada elanikkonna heaolu ja tõsta inimeste elukvaliteeti parema tervise kaudu. Kuna rahvastiku tervises toimuvad pidevalt muutused, on valla terviseprofiil dokument, mida tuleb läbi vaadata ja uuendada üks kord aastas.

Mõisted

Tervis täieliku füüsilise, vaimse ja sotsiaalse heaolu seisund, mitte üksnes haiguse või puuete puudumine (Maailma Terviseorganisatsiooni põhikiri).

Terviseprofiil on elanike tervise ja seda mõjutavate tegurite kvantitatiivne ja kvalitatiivne kirjeldus, mis määratleb probleemid, sekkumist nõudvad valdkonnad ja vajalikud tegevused.

Käina valla üldandmed ja üldiselo

Käina vald asub Hiiumaa lõuna-osas, hõivates kogu saare territooriumist umbes 1/5. Piki lahe lõunakallast kulgeb looduse õpperada. Suuremat osa valla territooriumist võib pidada rohealaks. Elu Käina vallas muudab väärtuslikuks ja atraktiivseks just sinne puhas looduskeskkond ning suhteliselt hõredast asutusest tulenev eraldatus

Elanike arv: 2124

Pindala: 186,32 km²

Käina vallas on 1 alevik (Käina) ja 34 küla

Käina alevikus elab 744 elanikku.

Suuremad külad on Männamaa (133), Kassari (108), Esiküla (100), Orjaku (99) ja Putkaste (84) elanikuga. Kõige väiksemad külad on Nõmmerga (0), Mäeküla (6) Pärnselja (11), Kleemu (11), Laheküla (11) ja Taguküla (31) elanikuga.

Käina vallas asuvad gümnaasium, lasteaed, huvikool, kultuurikeskus, raamatukogu, ujula, ambulatoorium, apteek, hambaravikabinet, kauplused, toitlustus- ja majutusasutused.

Rahvastik

Käina vallas rahvastikuregistri järgi elab 1099 meest ja 1025 naist, kokku 2124 elanikku. Viimase nelja aasta jooksul on rahvaarv vähenenud 97 inimese võrra. Elanike vähenemine on toimunud peamiselt noorte ning keskealiste elanike hulgas. Peamisteks lahkumiste põhjusteks võib-olla mujale töökoha saamine või õppima asumine. Rahvastiku jätkusuutlikkuse ja loomuliku taastekke tagamiseks tuleb välja töötada ja rakendada meetmed, mis motiveeriksid eelkõige 20-24-aastaseid inimesi siduma enda edasise elutee Käina vallaga, jääma siia püsivalt elama ja kasvatama üles oma lapsed.

Käina vallas elab alaealisi 0-17.a kokku 298 ehk 14% valla rahvastikust, tööealisi 18-64.a ehk 69% ja pensioniealisi (65 ja vanemad) 370, mis moodustab 17%.

Kui mujal Eestis on suurem naiste osakaal, siis Käina vallas on suurem meeste osakaal. Mõneti võib põhjustada selle asjaolu, et suvehiidlaste peredest registreerib end valda sisse pereisa. Ema ja laste sisseregistreerimine siia võib tähendada lasteaiakohtade mittesaamist, mõningatest hüvedest ilmajäämist nende põhilises elukohas jne. Kui jätkub rahvastiku koosseisus meeste osatähtsuse suurenemine, siis tuleb suuremat tähelepanu pöörata tervisealasele teavitustegevusele. Tavapärast naised hoolitsevad oma tervise pärast iseenesest rohkem, meestele tuleks seda meelde tuletada, juhtida tähelepanu riskidele.

Kõige vanem inimene Käina vallas on sündinud 1915. aastal.

Eestlaste osakaal kogu Käina valla elanikkonnast on peaaegu 100%. Arvestades eesti kogukonna ülekaalu ei ole õigustatud kavandada tervisesekumusi ja teenuseid sõltuvalt rahvuslikust eripärast.

Sünnid, surmad, iive

Sündide dünaamika on aluseks erinevate lastega peredele suunatud teenuste ja tugisüsteemide loomisel. Käina vallas sündis 182 last aastatel 2004-2013. Sündivuse languse periood oli 2005-2009. Sündivus oli kõrgem 2004 aastal, mida võis mõjutada emapalga kehtestamine ning 2010 - 2011 aastatel, mida võib põhjendada sellega, et vallas on suhteliselt palju noori, kes on loonud pere. Täpsemad sündimuse kasvu põhjused Käina vallas vajavad põhjalikumat uurimist, kuivõrd laste arv sõltub sünnitusealiste naiste arvust ja nende soovist sünnitada.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Sündide arv	20	14	18	15	14	11	24	29	18	19	182
Rahvastikuregistrijärgne	15	15	17	14	12	11	21	28	14	20	167

Sündide arv Käina vallas

Loomulik iive vallas on olnud viimastel aastatel nii positiivne kui negatiivne. Samas on aastati erinevused väga suured. Näiteks 2011. aastal oli see +2, 2012. aastal aga -14 ja 2013. aastal -7. 2014.a iive on täna +2. Eesti puhul tervikuna on märgata iibe kordaja vähenemise tendentsi, mis näitab, et rahvaarvu vähenemise kiirus on pidurdunud.

Surmade koguarv on vaadeldavatel aastatel olnud stabiilne. Vaadeldes suremust soo järgi, näeme, et aastate lõikes meeste suremus olnud suurem. Põhjusteks võib-olla maapiirkondades meestele iseloomulik kõrge töökoormus, stressirohke elustiil ja kaootiline tervisekontroll.

Käina elanikkonna rahvaarvu kogumuutuse väljatoomisel tuleb arvestada ka mehhaanilist liikumist ehk rännet. Saabujate arv näitab, kui palju on kohalikku omavalitsusse elanikke lisandunud elukohavahetusega. Sisserände põhjused võivad olla töödandja, turvaline elupaik, soodne elukeskkond, saarelisus jms.

Kohaliku omavalitsuse eelarve

Kohaliku omavalitsuse eelarve terviseprofiilis näitab omavalitsuse võimalusi elanikele tervislikuma elukvaliteedi tagamiseks. Valla eelarvenäitajate võrdlemisel tuleb arvesse investeringute, saadud sihtotstarbeliste toetuste ja laenude mõju. Kuna Käina valla eelarve on suhteliselt väike, siis mõjutavad seda oluliselt konkreetse aastasse jäävad investeringud ja

laenuid. Käina vallas on rahvaarv vähenenud, samuti on vähenenud ka tulud, kuid kasvanud on sotsiaalsele kaitsesele tehtavad kulud.

Sotsiaalne sidusus ja võrdsed võimalused

Sotsiaalse sidususe ühtne mõiste puudub. Profiili raames lähtume Euroopa Nõukogu (Council of Europe) sotsiaalse sidususe definitsioonist, mille all mõistame Käina valla võimekust tagada oma kõigi liikmete heaolu, vähendada erinevusi ja vältida tõrjutust. Antud alapeatükis kirjeldatakse valla elanike situatsiooni tööturul, nende majanduslikku toimetulekut ja kaasatust kogukonna ellu.

Tööturu situatsioon

Maksumaksjad

Tulumaksulaekumised langesid aastatel 2009-2010, kasvu on märgata alates 2011 aastast, mille põhjal võib öelda, et elanikkonna elatustase on tõusuteel.

Käina vallas oli maksumaksjaid 2009 aastal 863, mis moodustas elanikkonnast 43%, 2010. aastal langes arv 824, mis on 41% ja 2011. aastal oli see 828, mis on 42%. 2012. aastal oli vallas maksumaksjaid 840 (45%).

Keskmine brutotulu

Valla elanike keskmine sissetulek on alates 2009. aastast pidevalt tõusnud. Keskmise brutotulu vahe on aastate jooksul võrreldes Eestiga on olnud väike, olles keskmiselt 9,45€ kuus kõrgem, kui mujal Eestis. Tööl käiakse nii oma valla territooriumil kui naabervaldades, aga ka mandril ja välismaal. Hiiumaa inimeste keskmisest pisut kõrgemat sissetulekut mõjutab peamiselt välismaal ja mandril töötavate hiidlaste hulk.

Ülalpeetavatest moodustavad Käina vallas vanuses 0-14 ning 65 ja enam inimesed aastatel 2009-2012 42-43% (maakonna keskmine 45-46%), kuid 2013 aastal on see hüppeliselt tõusnud olles 48,6% (maakonnakeskmine 51%). Seega on Käina vallas ülalpeetavate määr maakonna keskmisest madalam. Käina vallas on vanusevahemikus 15-64 inimeste hulk, kes on samuti ülalpeetavad (õppivad noored, töötud, puuetega inimesed jt), eelnevate aastadega võrreldes vähenenud. Seega tuleb ühe tööealise elaniku kohta veidi enam kui kaks ülalpeetavat.

Hõivatute arv kahanes Käina vallas nagu kogu Eestist hüppeliselt 2009. aastal langedes 70.3%-ilt (2008a hõivatute määr Käinas) 54.3%-le, langedes 2010. aastal 49%-le. 2011. aastast on tööjõu osalemise määr jäänud stabiilseks olles 53% - 57% vahel, olles madalam kogu Eesti tööhõive määrast, mis jääb aastatel 2011-2013 Eestis 59% - 62% vahele.

Majanduslikult aktiivsed ettevõtted

Majanduskeskkonda Käina vallas iseloomustab ettevõtluse mitmekesisus, ettevõtete tegevusvaldkonnad on: ehitus, kaubandus, plastitööstus, puidutööstus, põllumajandus, transport, turism ja muu. Käina valla majanduses on riskid erinevalt maandatud, kuna ettevõtted töötavad väga erinevatele turgudele. Ettevõtjate hulgas on nii valla, Eesti kui ka välismaa kodanikke. Käina valla peamised tööandjad on mikroettevõtted, kus on palgal kuni 10 töötajat.

Äriregistris on 2014. aasta oktoobri seisuga 377 Käina valla ettevõtet. Kõik registris olevad ettevõtted ei tegutse Käina valla territooriumil.

Tootmistegevuses on traditsiooniliselt olnud tähtis koht põllumajanduslikul tootmisel (loomakasvatus). Tööstusliku tootmise osas on vallas esindatud plasti töötlemine (B-Plast, AS Dagoplast, OÜ Plastiktoos), puidu töötlemine (Käina Saeveski OÜ, AS Honga, Ehtar Puit AS, OÜ Kaskisaare), maaparandus (OÜ Kemehh), autoremondiga tegelev OÜ Best Holding, villaveski Hiiu Vill.

Suurim tööandja avaliku sektori asutustest on Käina Vallavalitsus, eraettevõtetest Dagoplast AS, mis on Baltikumi juhtivaim polüetüleenist kiletoodete tootja, samuti ka plastijäätmete ümbertöötaja, omades sertifikaate ISO 9001 ja ISO 14001.

Töötus

Käina vallas oli registreeritud töötuid 2006 - 2008. aastatel suhteliselt vähe, mis võis tingitud olla töötuse mitteregistreerimisest tööhõiveametis, kuna sel ajaperioodil puudus tööhõiveameti poolt makstav ravikindlustus. 2014. aasta oktoobri seisuga on Käina vallas 30 registreeritud töötut. Töötuse tõus oli suur ka mujal Eestis.

31.detsembri 2010 aasta seisuga oli töötuid registreeritud 118, aasta hiljem oli töötukassas arvel 85 töötut Käina vallast ja 31.detsembri 2012 seisuga 65 töötut. 31. detsembri 2013 seisuga oli töötute arv kahanenud 49-ni ning täna on see seis 30.

Käina vald pöörab tähelepanu pikaajalise töötuse probleemile. Pikka aega töötanud inimestel on takistusi edukaks tööle naasmiseks (terviseprobleemid, puudulikud tööoskused, alkoholiprobleem). Käina vallas on läbi viidud koos töötukassaga projekte pikaajaliste töötute aktiveerimiseks ja tööturule naasmiseks. Projektidest osavõtt on olnud aktiivne ja töötud on olnud rahul. Stiimuliks on olnud ka täiendav sissetulek lisaks toimetulekutoetusele.

Kui pikaajaliste töötute arv tööturul pidevalt kasvab, on selgelt vajalik probleemiga tegelemine ka kohaliku omavalitsuse tasandil, et tagada tööjõu pakkumise kvaliteet ning suurendada pikka aega töötanud inimeste konkurentsivõimet tööturul. Pikaajalise töötuse süvenedes väheneb inimeste aktiivsus ka töö otsimisel. Kaob lootus uuesti tööd leida ning aktiivsed tööotsingud lõpetatakse.

Kui pikaajaliste töötute arv tööturul pidevalt kasvab, on selgelt vajalik probleemiga tegelemine ka kohaliku omavalitsuse tasandil, et tagada tööjõu pakkumise kvaliteet ning suurendada pikka aega töötä olnud inimeste konkurentsivõimet tööturul. Pikaajalise töötuse süvenedes väheneb inimeste aktiivsus ka töö otsimisel. Kaob lootus uuesti tööd leida ning aktiivsed tööotsingud lõpetatakse.

Kogu Hiiumaa probleemiks on noorte ja edasipüüdlike inimeste mujale õppima ja tööle asumine, mis omakorda tingib kvalifitseeritud ja oskustööjõu nappuse, samas pikaajalise töötuse inimeste hulgas, kelle erialased oskused on nõrgad. Olukorra tõsidust süvendab asjaolu, et rida probleeme on paralleelselt esile kerkinud ka täiskasvanuhariduses (sh elukestva õppe rakendamises), kus suurim vajakajäämine on koolitusvaldkondade üheülbalisus ja praktiliste oskuste omandamise vähene võimalus. Piirkonna elanikkonna väljarände pidurdamiseks, tööpuuduse vähendamiseks ja kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamiseks ning jätkusuutliku majandusarengu tagamiseks on vaja enam tähelepanu pöörata kohapealse hariduse omandamise ja rakendamise võimaluste pakkumisele, et tagada Hiiumaa perspektiivsetes majandusharudes (turism, käsitöö, jm väikeettevõtlus sh merendusega ning väikepõllumajandusega seonduv ettevõtlus) rakendatava (oskus-)tööjõu olemasolu. Selle saavutamise üheks võtmevaldkonnaks on inimressursi arendamine sh elukestev õpe ja riskirühma liikmete kaasamine enesearendamisse. Koos tööandjate ja töötukassaga vajalike ametite väljaselgitamine ja Hiiumaa Ametikoolis kohalikkude eripära arvestavate õpperühmade loomine.

Töötud inimesed on ressurss, millega suurendada kvalifitseeritud tööjõu pakkumist tööturul ning toetada seeläbi ka majanduse arenguid soovitud suunas.

Toimetulek

Ravikindlustusega kaetud ja puuetega inimesed

Käina vallas oli 2008.a ravikindlustusega hõlmamata inimesi 6% kogu elanikkonnast. Perekarstide andmetel oli kindlustamata inimeste arv nende nimistus olevatest inimestest 2010. aastal ca 6%. Käesoleval ajal on pikaajalised töötud ja töötud, kes on töötukassas arvel ja otsivad aktiivselt tööd, saanud ravikindlustuse.

Toimetulekutoetused

Toimetulekutoetus on riigi abi puudusekannatajatele, mida maksab kohalik omavalitsus. Toimetulekutoetust makstakse isikutele, kes pöörduvad toetuse saamiseks valla sotsiaalosalakonda. 2014. aastal on toimetulekupiiri määr 90 eurot kuus üksi elavale inimesele või perekonna esimesele liikmele ning 72 eurot pere teisele ja igale järgnevale liikmele. Toimetulekutoetuse saajal, kelle kõik perekonnaliikmed on alaealised, on õigus saada koos toimetulekutoetusega täiendavat sotsiaaltoetust 15 eurot. Toetuse määra ei ole tõstetud. Ajavahemikul 2006 - 2008 ajal

oli vallas töötuid suhteliselt vähe ja seepärast langes ka toimetulekutoetuse saajate arv. Töötute arv hakkas kasvama 2009. aastal ja sellega seoses kasvas 2010. aastal toimetulekutoetuste saavate perede arv. Oktoobri 2014. aasta seisuga oli toimetulekutoetust välja makstud 38060 eurot.

Täiendavad sotsiaaltoetused Käina valla eelarvest

Lisaks eelkäsitatud toimetulekutoetusele maksab kohalik omavalitsus oma eelarvest sotsiaaltoetusi. Käina valla elanikele makstakse 2014. aastal perekonna sissetulekust mittesõltuvaid sotsiaaltoetusi.

- *Sünnitoetus* 200 eurot makstakse välja pärast lapse Käina valla registrisse kandmist ning *täiendav lapsetoetus* 150 eurot makstakse välja lapse ühe aastaseks saamisel.
- *Ranitsatoetus* 130 eurot makstakse Hiiu maakonna kooli esimesse klassi astunud lapse vanemale või eestkostjale.
- *Juubelitoetus* – lillekimp, kaart ja 30 eurot antakse vallaelanikule tema 70.; 80.; 90. ja 95. ning iga järgneva sünnipäeva puhul.
- *Suure pere toetus* summas 30 eurot makstakse nelja ja enama lapsega perele üks kord aastas enne uue õppeaasta algust.
- *Hooldusperetoetus* makstakse perele, kus kasvab Käina valla elanike registris olev vanemliku hoolitsuseta jäänud laps.
- *Hooldajatoetus* raske puudega isiku hooldamise eest 15,34 eurot kuus ning sügava puudega isiku hooldamise eest 25,57 eurot.
- *Muu täiendav sotsiaaltoetus* (jõulupakid 0-st kuni gümnaasiumi viimase klassini (kaasa arvatud), beebipäev, lastekaitsepäev, pensionäride jõulupidu, pensionäride ja puuetega inimeste transport, koduste laste jõulupidu jne).
- *Matusetoetus*

Käina valla elanikele perekonna sissetulekutest sõltuvate sotsiaaltoetuste maksmine:

- Abivajavale isikule või perele toimetuleku soodustamiseks makstav ühekordne toetus.
- Vähekindlustatud peredele makstakse toetus rahaliselt (*talvekütte, ravimite ostmiseks, õppurile eriala omandamiseks jne.*)

Toimetulek võib-olla raskendatud mitmetel erinevatel põhjustel – lisakulud seoses töökohtade kaugusega elukohast, terviseprobleemidega ja laste koolitamisega mandril. Seetõttu on äärmiselt oluline vallapoolne toetus

Sotsiaalteenused

Käina valla sotsiaalteenuste hulka kuuluvad: sotsiaalnõustamine, koduteenus, eluasemeteenus, hooldamine perekonnas, tugiisikuteenus (koolitatud välja üks tugiisik), transporditeenus puudega lapse erikooli õppimise võimaldamisega ja arsti juurde sõiduks, isikliku abistaja teenus, üldhooldekodu teenus. Loetletud teenustest tasuline on inimesele koduteenus ja hooldekodu teenus. Riigi poolt rahastatava lapsehoiuteenuse summad kasutatakse raske või sügava puudega lastele sotsiaalteenuste osutamiseks või antud teenuste arendamiseks. MTÜ Hiiumaa Puuetega Inimeste Kojas maakonna keskus on Käinas, kus tegeletakse Hiiumaa puuetega inimeste sotsialiseerimisega, nendele erinevate tegevuste võimaldamisega.

Käina vald ostab päevakeskuse teenust MTÜ Hiiumaa Puuetega Inimeste Kojalt. Antud päevakeskuses pakutakse väikelaste peredele, pensionäridele, puuetega inimestele ja töötutele järgmisi teenuseid: huvi- ja klubiliste tegevuste läbiviimine, tööhõivealase informatsiooni vahendamine, toimetulekuõpetus igapäeva elu toetamiseks, teabepäevade korraldamine, ajakirjandusväljaannete ja teabevoldikute lugemine, arvuti ja interneti kasutamine, beebikool, vererõhu mõõtmine, kaalumine, erinevate huvigruppide käivitamine ja töös hoidmine, mis on eelpoolmainitud sihtgruppide jaoks tasuta. Käina Päevakeskuses pakutakse Käina valla elanikele ka tasulisi teenuseid: pesu pesemine, dušiteenus, majutamine, ajutise eluaseme teenus ning ruumide kasutamine ürituste ja koolituste läbiviimiseks koos tehniliste abivahenditega. Käina Vallavalitsuse eesmärgiks on Käina Päevakeskuse aktiivsem külastatavus, pakkudes sihtgruppidele rohkem erinevaid tegevusi ja arendades uusi teenuseid.

Inimesed kasutavad vajadusel erinevaid sotsiaalteenuseid. Käina Valla territooriumil pakub varjupaiga teenust MTÜ Samaaria Eesti Misjon Putkastes. Hooldekoduteenust ostetakse Tohvri hooldekodult ja MTÜ Samaaria Eesti Misjoni Hiiumaa Osakonnalt. Hooldekoduteenusel on Käina valla elanikke keskmiselt 8-10 inimest. Käina vallal puuduvad sotsiaalkorterid. Olemasolevaid munitsipaalkortereid üüritakse välja lepingute alusel peredele. Koostöös MTÜ Samaaria Eesti Misjoni Hiiumaa osakonnaga arendada teenuseid (supiköök). Vajalik avalik saunateenus. Käina valla hariduslike erivajadustega lastel on vastavalt vajadusele võimalik kasutada Kärdla Ühisgümnaasiumi Kõpu õppekoha ja Kärdla Sotsiaalkeskuse Lastekeskuse teenuseid.

Kaasatus kogukonna tegevustesse

Kogukonna motivaatorid

Kogukonna motivaatoriks on kohaliku omavalitsuse tunnustus ning erinevad välja antavad auhinnad (valla aukodanik, valla hallatavate asutuste töötajate tunnustamine, edukas ettevõtte jne).

Vabariigi aastapäeval tunnustatakse tublisid ja ettevõtlike vallakodanikke, iga paari aasta tagant valitakse valla aukodanik, koolis valitakse igal aastal aastaõpetaja, tunnustatakse tublimaid töötajaid valla hallatavates asutustes.

Elanike kaasamine

Ühingute, seltside, kolmanda sektori ühenduste ja survegruppide kaasamine neid mõjutavate otsuste tegemisse on valla eesmärkide teostamisel vajalik. Käina valla kodanikeühendused on suhteliselt innukalt otsustusprotsessidesse sekkunud.

KOV toetab elanike tegevust tegevustoetustega ja projektide kaasfinantseerimisega. Aktiivselt tegutsevad kolmanda sektori tegijad mittetulundusühingud: EELK Käina Martini Kogudus, EKB Liidu Jausa Kogudus, EAÕK Hiiumaa Jumalasünnitaja Sündimise kogudus, Kassari Haridusselts, Kuriste Haridusselts, Kaigutsi, Putkaste, Männamaa ja Orjaku Külaseltsid, Hiiu Kaarel ja Leena, Rudolf Tobiase Selts, Käina Spordiklubi, Kassari Ratsamatkad, Hiiu Hüljes, Kodukant, Matkaklubi MUKU.

Kultuurielus osalemise võimalus

Käina valla kultuuritöö juhtimine toimub läbi Käina Huvi- ja Kultuurikeskuse. Käina Huvi- ja Kultuurikeskuse eesmärgiks on paikkondliku kultuuri edendamine, professionaalse kultuuri vahendamine, festivalide, meelelahutusürituste, kontsertide, teatrietenduste, näituste ja teiste kultuuriprojektide korraldamine. Samuti on väga oluline koostöö maakonna huviharidus-, noorsootöö- ja kultuuriasutustega ning Käina valla esindamine vastavates valdkondades. Käina Huvi- ja Kultuurikeskuses tegutseb aktiivselt noortekekesus.

Külalisteatrid käivad Käina Huvi- ja Kultuurikeskuses kolm-neli korda aastas. Kino asub maakonna keskses Kärldas. Aegajalt toimuvad professionaalsete muusikute kontserdid, suve suurürituseks on pärimusmuusikafestival Hiiu Folk. Traditsioonilisteks üritusteks on jaanipäev, laste lauluvõistlus, Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine, laste kevadkontsert ja mitmed noorteüritused ning laadad. Traditsioonilised spordiüritused on Kassari jooks ja ujumisvõistlus Hiiu Hüljes.

Lisaks huvikoolile töötavad Käina Huvi- ja Kultuurikeskuses ringid täiskasvanutele (segakoor Hiiula, tantsurühmad Hiiu Sõlg ja Mikser, ansambel Hõbelõng, eakate tervisevõimlemine, aeroobikarühm, maali- ja näitering). Õpilaste jaoks on mõeldud muusika-, kunsti- ja tantsuosakonnad. Näitetrupp tegutseb ka Kassari Haridusseltsi juures. Käina vallas on tööealistele elanikele pakutavad võimalused äärmiselt kesised (lauluansambel, segakoor, tantsurühm, aeroobika, maali- ja näitering ning vesiaeroobika) ning liikumisharjumus madal võrreldes noortele suunatud erinevate huviringide ja sportimisvõimalustega,

Laste ja noorte turvaline ning tervislik areng

Õpilaste arv haridusasutustes

Noorte perede ja laste perspektiivi kindlustamiseks suurendatakse investeeringuid haridusse - koolihoonete ja lasteaia renoveerimisse. Head õpetajad ja kasvatajad, turvaline ja loovust soosiv arengu- ja õpikeskkond, sõbralik lasteaia- ja koolielu seovad nii praegused kui tulevased elanikud tihedamalt kodukohaga.

Käina vallas on gümnaasium ja lasteaed, mõlemad asukohaga Käinas.

Lastehoidu pakkuv Käina Lasteaed Tirtspõnni, kus töötab 5 rühma, kaks sõime ja kolm aiarühma. Kokku käib lasteaias 89 last, sealhulgas teistest omavalitsustest 3 last. Lasteaias on kohti 88 lapsele. Lasteaia kohtade arv vastab vajadusele, lasteaiakohtade puudust ei ole.

Käina alevikus 1997.a põhikoolist gümnaasiumiks reorganiseeritud kool on valla ainuke ja suuruselt teine Hiiumaa üldhariduskool. 2005. aastast on Käina Gümnaasium tervist edendav kool. Käina Gümnaasiumi renoveerimine lõpetati 2009. aasta sügisel. Kooli teeninduspiirkonda kuuluvad Käina alevik ja 34 Käina valla küla. Põhiosa õpilastest moodustavad Käina valla lapsed, kuid õpilasi on ka teistest omavalitsustest (2014. aastal on 45). Õpilaste arvu vähesuse tõttu ei avatud 10. klassi septembris 2013 ning 2014/2015 õppeaastast ei avatud uusi gümnaasiumiklasse ja kool reorganiseeritakse Käina põhikooliks.

Koolikohustuse täitmisega Käina vallas märkimisväärseid probleeme ei ole olnud.

Noorte süüteod

Käina valla alaealiste poolt toimepandud väärteod on eelkõige suitsetamine, alkoholi tarbimine ja liikluseeskirjade rikkumine (pimedal ajal jalgrattaga sõitmine, millel ei põlenud ees valge ja taga punane tuli). Enamikule on ühest hoiatusest piisanud ja uusi korrarikkumisi ette pole tulnud. Karistusena on Hiiumaa alaealiste komisjoni poolt määratud ühiskondlikult kasulik töö. On toimunud ka mõned kriminaalkuriteod (vargus, sissemurdmine, vägivald), nende toimepanijatega tegelesid nii korrakaitseorganid kui ka valla lastekaitsetöötaja.

Laste ja noortega tegelevad asutused

Käina vallas on loodud head tingimused lastele ja noortele huvitegevuseks ja vaba aja veetmiseks. 1996. aastal avas ukse Käina vallas huvikool. 2009. aastal liideti huvikool, kultuurikeskus ja noortekeskus ning asutus kannab nüüdsest nime Käina Huvi- ja Kultuurikeskus. Huvikool pakub noortele huvialast haridust riiklike õppekavade alusel eelprofessionaalsel kui ka huviringi tasemel. Huvikoolil on algusest saadik olnud kolm osakonda: muusika-, kunsti- ja tantsuosakond. Muusikaosakond pakub võimalust õppida nii akadeemilistel kui ka rahvamuusikaerialadel. Muusikaosakonna põhiõppes õpitakse 7 aastat. Õpetatavad erialad: klaver, plokkflööt, flööt, viiul, kannel (6- ja 7-keelne-, rahva- ja kromaatileine kannel), kitarr, löötspill, karmoška. Kunstiosakonna

õppekava on jagatud 4 aastale, sellele eelneb ettevalmistusosakond. Õppekavasse kuuluvad kompositsioon, joonistamine, maalimine, vormiõpetus ja kunstiajalugu. Tantsuosakonnas tegeletakse eesti tantsu, seltskonnatantsu ning line- ja showtantsuga. Õppeaeg tantsuosakonnas on 5 aastat. Eelkooliealistele tantsuhuvilistele on avatud ettevalmistusosakond.

Käina Noortekeskuses saab lauatennist, koroonat ning erinevaid laua- ja kaardimänge mängida, joonistada, telekamänge mängida, telekat vaadata, filme nautida, raamatuid lugeda, koolitöid teha ja ka lihtsalt sõpradega koos meeldivalt aega veeta. Lisaks tennise reketite ja pallide, võrkpalli, interneti ja arvuti kasutamise võimalus ning olemas on ka WiFi. Noortekeskuses on ka väike kööginurk. Igas kuus toimuvad erinevad üritused - võistlustest kuni öökinoni välja, vastavalt sellele kuidas noorte ideid teostada jõuame. Tihedat koostööd tehakse ka kohaliku kooli õpilasesindusega. Noortekeskuse traditsioonilisteks ürituseks on saanud Jõulukohvik ja lastekaitsepäeva tähistamine. Noortekeskuses on ka võimalus sünnipäevi pidada ning seda võimalust on paljud kasutanud.

Huviringidest on Käina Gümnaasiumi juures tegutsenud: spordiringid kõikidele vanuseastmetele (võrkpall, korvpall, jalgpall, kergejõustik, ujumine, tantsuline liikumine, üldfüüsiline keheline treening), kooliteater, puutööring, esmaabiring, GLOBE vaatlused, mudilaskoor, tütarlastekoor, matemaatika-, loodus- ja õpioskustering. Koolis viiakse käbi jalgratturi koolitust ning liiklusõpetaja abil sooritatakse jalgratturi eksam. Õpilased osalevad Tartu Ülikooli teaduskooli töös. Varem töötas koolis malering, mis juhendaja puudusel töö lõpetas, aga huvilisi laste hulgas oleks. Käina Gümnaasiumil on võimla ja väike jõusaal, mida õhtuti saavad kasutada ka täiskasvanud. Kooli õuel asub valla ainus kaasaegne korvpalliväljak, mis valmis 2007.a. ja on kasutamiseks avatud kõigile soovijatele. Kooli õuel asub ka valla ainuke staadion ja staadionimaja, mis on täielikult amortiseerunud ja kasutuskõlbmatud.

Puuduvad rahalised võimalused arendada tehnikasporti. Kardirajal on ainult hobikartide laenutus, puuduvad treeningud. Samuti puuduvad suusarajad. Kooli juures on olnud soodsatel talvedel liuväli, mida kasutatakse perekonniti.

Planeeritud on looduse- ja tervisepargi rajamine Käina alevikus, kuhu saab ehitada ka valgustatud jooksu- ja suusaraja ning jalgrattarada. Käina Gümnaasiumi juurde on vaja rajada katusega kaetud jalgrataste hoidla. Samuti on planeeritud kergliiklustee ehitamine Käina ja Suuremõisa vahele. Pikemas perspektiivis võiks planeerida kergliiklustee ka Kassari saarele.

Vallal on maakonna ainus ujula, mis avati 2003. aastal ja mida kasutavad ka teised omavalitsused. Ujula on avatud seitse päeva nädalas. Ujulas on kehtestatud hinnakiri ning vallaelanikele on kehtestatud 10% madalam hind. Seal toimuvad ujumise, vesiaeroobika ja vesivõimlemise treeningud. Ujulat kasutavad soodustingimustel ka puuetega lapsed ja täiskasvanud. Südame-

veresoonkonna ning luu- ja liigesehaiguste all kannatajatele, eriti ülekaalulistele on üks sobivamaid liikumisharrastuse viise veesport, kuna selle käigus on võimalik saada füüsilist koormust liigeseid ja südant liigselt koormamata, väiksem on ka vigastuste oht. Paraku on veesporti levimus tööealise elanikkonna hulgas madal, sest elanikel puudub harjumus veesportiga tõsisemalt tegeleda. Täisealise elanikkonna hulgas on probleemiks ka ebaühtlaselt levinud ujumisoskus, kuna tõhusat ujumisõpet on Hiiumaa koolides olnud võimalik anda samuti alles alates 2003. aastast. Probleemi leevendamiseks taotles Käina vald toetust ESF meetmest 1.3.4. Tervislike valikute ja eluviiside soodustamine, mille abil 2011. a kevadel toimusid tööealistele elanikele ujumiskursused. Ujulat külastavatest inimestest on keskmiselt ainult 41% tööealised. Ujulas tegutseb ujumisklubi Hiiu Hüljes.

2010. aasta kevadel valmis ujula esisel platsil uus spordiväljak, kus on võimalus rannavõrkpalli ja tänavakorvpalli mängimiseks ning on olemas ka tennise ja pentanqi väljak ning mänguväljak väiksematele lastele. Tegutseb Käina Spordiklubi.

Kassaris ja Lugusel tegutsevad pühapäevakoolid.

Lastele ohutu elu- ja õpikeskkond

Käina vallas puuduvad ametlikud supelrannad ja vetelpääste. Kassari saar on ümbritsetud merega, Männamaal on karjäär. Kuigi sadamates on keelatud ujuda, on siiski Orjaku sadama muulid laste hulgas populaarsed ujumiskohad. Samuti Männamaa karjäär, Lussuliiva rand ja Sääre Tirp.

Teel kooli ja lasteaeda on Käina alevikus Mäe tänava ja Hiiu mnt ääres kõnnitee. Sõidutee ületamiseks on kõige käidavamates kohtades ka tähistatud ülekäigurajad (Huvi- ja Kultuurikeskuse, kauplus Konsumi, lasteaia ja kooli juures), paljud lapsed kasutavad kooli- ja lasteaeda sõiduks liinibussi, millega sõitmine on valla lastele Hiiumaa piires tasuta. Liinibuss peatub koolimaja ees nii, et õpilastel ei ole vaja sõiduteed ületada. Lasteaia ees võtab lapsi koolibussi pealt vastu lasteaiatöötaja ja jälgib, et tee ületamine oleks ohutu. Jalgsi koolis käivad lapsed kasutavad Käina tööstusala, mis ei ole üldse ohutu, kuid varsi valmib sellele alale osaliselt kergliiklustee. Samuti tulevad lapsed kooli Käinat ümbritsevatest küladest, kus koolitee ei ole ohutu, puuduvad ülekäiguraja ning kiirusepiirangumärgid.

Käina Gümnaasiumis lõppes 2009. aastal kapitaalremont. Selle järel vahetati peaaegu kogu mööbel välja, samuti on uus sisseseade lasteaias. Koolimaja sisetemperatuur on reguleeritud ventilatsioonisüsteemiga, et see töötaks nõuetekohaselt, on koolimajale paigaldatud 2012.a säästupakettaknad.

Mänguväljakud vajavad renoveerimist kooli juures, lasteaia hoovis ja ujula esisel platsil. Oma väljakud on külaseltsidel, kus saab sportlikku tegevust harrastada.

Pooleliolev spordihoone Mäe tn ja Spordi tn nurgal on ohtlik ja järelvalveta. Hoonesse on plaanis rajada Käina Vabaajakeskus. Seisvad ja lagunevad hooned on ka Männamaal endine klubi ja algkool (erakätes), Sõpruse kolhoosi hooned, Putkaste mõis ja abihooned + endise sovhoosi hooned (erakätes).

Trend on elukeskkonna ja ümbruse paranemise suunas, erinevate tegevustega püütakse keskkonda muuta ohutumaks. Vaja oleks kindlasti kergliiklusteede rajamine Suuremõisa, Kassari ja Männamaa suunal, tööstusala detailplaneeringu elluviimine. Loodus- ja tervisepark lahendaks paljude laste ohutu koolijõudmise küsimuse. Kooli juures on vaja renoveerida staadion ja mänguväljakud ning ujula juures ehitada välja väikelaste mänguväljak. Kassaris on oluline ranna puhastamine.

Kooli/lasteaia terviseteenuse olemasolu

Koolis töötab 0,5 ametikohaga meditsiiniõde, ühel päeval nädalas on majas ka perearsti õde. Veel töötab sotsiaalpedagoog, Hiiumaa Teavitus- ja Nõustamiskeskuselt HUPS ostab Käina vald psühholoogi teenust. Logopeed-eripedagoog teenindab ka Käina lasteaeda Tirtspõnni. Käina lasteaed Tirtspõnnil puudub tervishoiutöötaja, kuid 100 m kaugusel asub Käina Tervisekeskus OÜ. Kõik lasteaiaõpetajad on läbinud esmaabikursuse.

Käina perearstid asuvad kooli ja lasteaia naabruses. Töötab kaks perearsti ja ka stomatoloog. Ambulatooriumi kõrval on ka apteek. Maakonnahaigla paikneb 20 km kaugusel.

Kohaliku omavalitsuse poolne initsiatiiv ja toetused tagamaks teenuste kättesaadavust

Lasteaiaga seotud kulud lapsevanemale (osalustasu: sh kohamaks ja õppevahendite tasu ning toiduraha) maksab lapsevanem kord kuus, toiduraha arvestatakse vastavalt lapse kohalkäimisele. Koolitoit Käina vallas on tasuta kõigile 1. – 9. klassi õpilastele. Gümnaasiumiastme õpilaste toidu eest tasuvad vanemad. Koolis töötab kaks pikapäevarühma: 1-3. klassile ja 4.-6. klassi õpilastele. Põhikooli õpilaste jaoks on töövihikud tasuta, kuna nende ostmist finantseeritakse nii Käina valla kui ka riigieelarvest. Kooli huviringid on õpilastele tasuta, vald tasub ringijuhtide töötasu ja muud kulud. Lasteaias töötab lauluring. Rohkemate huviringide töölerakendamiseks puudub vajadus, kuna paljud lasteaialapsed osalevad Käina Huvi- ja Kultuurikeskuse ringides. Lasteaia koolieelikutele on ujumise treeningud valla kulul üks kord nädalas. Kasutatakse ka riigipoolset toetust ujumise algõpetuseks II klassi lastele. Huvikooli ringid on lapsevanema jaoks tasulised, kuid see ei kata tegelikke kulutusi ning huvikooli ülalpidamiskulud kaetakse suures osas vallaeelarvest. Noortekeskus töötab KOV vahenditest ja projektide toel.

Kahjuks tänasel päeval ei tööta õpilasmalev suveperioodil, kuid lähiajal on plaanis seda käivitada. Erinevaid laste ja noortega seotud nõustamised, mis on kohaliku omavalitsuse elanikele kättesaadavad nt perekoolid, beebikool, õppe- ja karjäärinõustamine toimub Hiiumaa Teavitamis-

ja Nõustamiskeskuse HUPS kaudu, seksuaalkäitumise alased nõustamised inimeseõpetuse tundides ja HUPS-is. Alates 2010 a on avatud AMOR nõustamiskeskus, kus pakutakse kuni 24-aastastele (kaasa arvatud) mõlemast soost noortele tasuta individuaalset nõustamist ja loenguid seksuaalhariduse vallas. Tegevuse eesmärk on soovimatute raseduste ja sugulisel teel levivate haiguste esinemissageduse vähendamine noorte seas (vt lisaks www.hups.ee).

Koolitoit

Inimese toitumisharjumustele pannakse alus lapsepõlves, seega ebapiisav või vale toitumine lapsepõlves avaldab tervisele mõju kogu ülejäänud elu. Kestev valetoitumine lapseas on üks olulisemaid haiguste kujunemist ja arenemist soodustavaid tegureid. Arvestades, et umbes kolmandik lastest ei söö enne kooli ning umbes pooled ei söö sooja toitu ka peale kooli, langeb koolitoitlustusele üsna vastutusrikas osa noore inimese igapäevases toitumises (www.terviseamet.ee ja 2009.a Käina Gümnaasiumi õpilaste hulgas läbiviidud küsitlus). Tasuta koolitoit on laste tervise huvides väga vajalik, eriti tänapäeva raskes majandusolukorras. Koolitoit on osaliselt tasuline - see tähendab, et gümnaasiumi õpilased maksavad ise toidu eest ning põhikooli õpilaste toiduraha tuleb riigieelarvest ja kohalikust eelarvest. Lapsi toitlustatakse kaks korda päevas (hommikupuder ja lõunasöök). Nii lasteaia- kui ka koolilapsed saavad koolipiima (Euroopa Liidu koolipiima programm). Õpilastel on võimalus saada oodet pärast 6. õppetundi. Kooli köök teenindab ka lasteaeda. Vald toetab vajadusel vähekindlustatud peresid toiduraha tasumisel, Vald maksab köögipersonali palgad ja söökla ülalpidamiskulud.

Tervislik elu-, õpi- ja töökeskkond

Huvitegevuse ja vaba aja veetmise kohad

Nii täiskasvanute kui ka laste huvitegevus on koondunud peamiselt kooli, huvi- ja kultuurikeskuse ja ujula juurde. Lasteaia avatud õuealal saavad lasteaia tööst vabal ajal mängimas käia ka kõik Käina valla eelkooliealised lapsed. Kui veel lisada siia juurde raamatukogud, noortekeskus ja aktiivsed külaseltsid, siis on vabaaja veetmiskohad pigem Käina-kesksed, ümbritsevates küldes siiski aktiivset huvitegevust ei toimu. Ujulas toimuvad treeningud lastele ja vesiaeroobika ning – võimlemine täiskasvanutele, koolis tegutsevad erinevad huviringid õpilastele (puutöö, laulukoorid, võrk-, jalg- ja korvpall jne) ja võimlat kasutavad ka täiskasvanute võrk- ja korvpallitreening ning samuti kasutatakse kooli jõusaali.

Igas eas elanikele on mõeldud raamatukogu ning küla- ja haridusseltside ruumid. Käina Huvi- ja Kultuurikeskuses on mitmeid võimalusi laiendada oma huvitegevust nii lastele kui täiskasvanutele. Näiteks avada ühe huvikeskuse osakonnana Käina Loodusmaja (linnuvaatlus, loodusfotograafia, putukad jne).

Transport ja teedevõrk

Käina valda teenindavad maakonna liinibussid. Käina valla lastele on bussisõit kogu Hiiu maakonna piires tasuta, mis peaks neile andma võimalused huvi- ja sporditegevuseks üle kogu saare. Valla keskuse Käina aleviku ja maakonnakeskuse Kärddla linna vahel toimub ühendus tööpäevadel 6 korda päevas, nädalavahetusel harvem. Kuna valla koolibussiliinid on alates 2014 1. Sept. ühendatud maakondliku bussivõrguga, saavad enamusest valla küladest alevikku 2 korda hommikul ja tagasi lõunal ja õhtul. Veel parem on olukord Emmaste ja Heltermaa suundadel, kus regulaarne ühendus toimub 3-4 korda päevas. Kord nädalas sõidab Männamaalt Käinasse liinibuss eakatele sobivamal ajal. Bussiühendus pealinnaga toimub talvel vaid paar korda nädalas (R, P), suviti iga päev. Transpordi intensiivsus on vallas talvel väiksem ja suvel suurem. Transiitkaubandus on minimaalne ja möödub asulatest väljaspoolt. Suviti on küllalt palju ekskursioonibusse ja turiste. Valda läbivad teed on suhteliselt heas korras, riigimaanteed on suuremas osas tolmuvabad (mustkatte all). Järk-järgult vastavalt vahendite olemasolule toimub ka vallateede tolmuvabaks muutmine. Viimastel aastatel on muutunud jalgrattaga liiklemine ka turistide hulgas populaarseks, kergliiklusteid valla territooriumil aga kahjuks ei ole. Esimene selline tee on plaanis rajada Käinast Suuremõisa (ca 12 km).

Käina alevik, Putkaste ja Männamaa kuuluvad tiheasustusalade hulka, kuhu on paigaldatud ka tänavavalgustus. Käinas on selle pikkuseks ca 4 km, mujal vähem. Tänavavalgustuse põlemise aeg oleneb aastaajast. Kokkuhoiu mõttes ei põle tänavavalgustus pimedal ajal öö läbi ja suvekuudel ei põle üldse. Uuendatud on osa Käina aleviku valgustrassist. Tänavavalgustust vajaksid veel väga mitmed Käina valla territooriumil asuvad paigad.

Keskkonna mõjurid

Probleemiks on vanade talumajade salvkaevud, kuna nendesse tuleb vesi pinnaveest, mis sisaldab mitmesuguseid saasteaineid (kolibaktereid, rauda jms). Tiheasustusaladel (Käina, Putkaste, Männamaa) on rajatud ühtsed veevarustus- ja kanalisatsioonisüsteemid, Kassaris on süsteemid rajatud osaliselt ja vajavad edaspidi täiendamist. Joogivee kvaliteedi parandamiseks osaleb vald hajaasustuse veeprogrammis, mille kaudu oli elanikel võimalik taotleda toetust puurkaevude rajamiseks, mis oluliselt parandab joogivee kvaliteeti. Käina alevikus uuendati osaliselt tsentraalset veevarustus- ja kanalisatsioonisüsteemi 2008 ja 2009 aastal (Käina VV). Heitvee puhastusjaam asub Käina alevikus.

Avalikud rannad Käina vallas puuduvad hoolimata väga pikast rannajoonest. Supluskohtade heakord jätab mitmel pool soovida ja vajab parandamist, enamus nendest aladest jäävad Käina lahe – Kassari maastikukaitsealale. Merevee kvaliteet on tänu väikesele asustustihedusele rannaaladel üsna hea. Pisteliselt on aktiivsemalt kasutatavate randade merevett kontrollitud.

Sinivetika ilmumisel pannakse välja hoiatussildid. Kuna suur osa valla territooriumist on populaarseks suvitus- ja turismipiirkonnaks, kasvab suvine rahvaarv mitu korda, mis toob endaga kaasa koormuse kasvu nii keskkonnale, veemajandusele kui jäätmekäitlusele.

Välisõhu saaste valla territooriumil on väike, kuna õhku saastavaid suuretevõtteid ei ole. Käina aleviku suurim saastaja on kooli katlamaja, kust köetakse lisaks ka lasteaeda ja ambulatooriumi hoonet. Tsentraalseid katlamaju vallas ei ole. Välisõhu saastamine paiksetest saasteallikatest maakondlike näitajate järgi on Hiiumaa õhk peamiselt saasteaineteta.

Hiiumaal tegutseb üks jäätmejaam asukohaga Käina vallas, mis teenindab kogu saart. Hiiumaa jäätmejaamas pressitakse olmejäätmed kokku ja saadetakse mandrile. Olmejäätmed kogutakse vastavalt jäätmeseaduses sätestatud korraldatud jäätmeveo korrale. Hiiumaa on üks jäätmeveo piirkond, kuhu kuulub ka Käina vald. Käina valla jäätmehooldust reguleerib jäätmehoolduseeskiri ja jäätmehoolduse arengut käsitleb Hiiumaa jäätmekava. Tavajäätmeid kogutakse erastruktuuride vahendusel, kus lepingud on sõlmitud jäätmevedaja ning jäätmetekitaja vahel. Ohtlike jäätmete kogumine ja vedu erastruktuuri vahendusel.

Käina valla jäätmemajandust käsitleb Hiiumaa valdade ühine jäätmekava. Koostamisel on Hiiumaa omavalitsuste ühine jäätmekava.

Ohuks hiidlase tervisele on erakapitalil Hiiumaale ja Käina valda planeeritav tuulepark. On kogutud allkirju tuulepargi vastu ja korraldatud arutelusid tuuleparkide poolt ja vastu, kuid Käina Vallavolikogu andis nõusoleku maismaatuulepargi rajamiseks.

Tulekahjud

Käina vallas on asustustihedus väike ning suur osa valla territooriumist on kaetud metsaga, samuti suurem osa elamutest on puidust ja ahjuküttega ning väga paljud neist seisavad talvel tühjana, mis on risk tulekahju puhkemiseks. Vananenud elektrisüsteemid ja amortiseerunud küttekolded on ohuks tulekahju tekkimiseks. Vallas on võimalik tellida korstnapühkija teenust. Suurem osa tulekahjustest on olnud kevadised kulupõlengud.

Käina alevikus on aastaid töötanud päästekomando. Vallas on tehtud ja tehakse teavitus- ja ennetustööd ning edaspidist koostööd päästkeskusega on vajalik jätkata nii koolituste organiseerimiseks kui ka teabe jagamiseks. Toimuvad ohutuspäevad õpilastele koostöös päästeameti ja politseiga.

Viiel viimasel aastal on jagatud koostöös päästeametiga riskirühma kuuluvatele inimestele suitsuandureid. Elanikel on olnud võimalik osta suitsuandureid soodushinnaga. 2008. aastal jagati suitsuandureid valla vähekindlustatud peredele ja üksi elavatele vanuritele.

Vallal puudub kriisiolukorra lahendamise plaan, milles on kirjeldatud, kuidas toimub elanikkonna teavitamine, mil viisil toimib juhtimisstruktuur, millised on olukorra lahendamisel osalevate

asutuste ja üksikisikute ülesanded ning kuidas on korraldatud nende teabevahetus õnnetuse puhul kõrgendatud riskiga objektidel. Käina vald on ühinenud Hiiumaa omavalitsuste ühise kriisikomisjoniga.

Väärtegude enamuse moodustavad liiklusalased rikkumised nagu sõidukiiruse ületamine, nendest rikkumistest 90% panevad toime saare külalised ja 10% kohalikud elanikud. Vastupidine on suhe alkoholihoobes mootorsõidukite juhtide puhul.

Peamiselt on lahendada varavastased kuriteod, milles tooni annavad sissemurdmised ja vargused eluruumidest.

Alkoholi müüvad kauplused

Käina valla alkoholipoliitika juhindub üleriigilistest regulatsioonidest. Tulenevalt sellest, et liiga paljud noored satuvad pahuksisse alkoholiseadusega, mitmed juhid sõidavad ebakaines olekus ning on olemas alkoholi kauplused, saab tõdeda, et alkohol on vallas kergelt kättesaadav.

Valla territooriumil tegutseb kaks kauplust, Olerex AS, rändpood, kus müüakse ka alkohoolseid jooke. Kauplus asub Käina alevikus. Alkoholi saab siiski osta ja tarbida ka baarides. Talvel töötavad baarid vaid nädalavahetustel.

Tervise Arengu Instituudi uuringus “Koolinoored ja uimastid” on välja toodud, et alkoholi joomine on noorte seas tõsine ja kasvav probleem. Enamus lapsi ei joo end purju mitte kangest alkoholist vaid lahjadest alkohoolsetest jookidest (õlu, siider, segujoogid), mida uuringute põhjal lapsed ise alkoholiks ei pea. Järjest on suurenenud nende noorte hulk, kes joovad sageli ja palju.

Tervislik eluviis

Tervisealase teabe kättesaadavus

Perearstid jagavad infolehti, apteegis jagatakse infot ja infolehti erinevate ravimite kohta, Käina vallalehes avaldatakse tervist puudutavaid artikleid ning valla kodulehel info väljas vastavalt vajadusele.

Tervislikku eluviisi toetavad üritused paikkonnas

Aasta-aastalt suureneb vallas tervisesportlaste arv. Paljud inimesed on leidnud endale sobiva viisi tervise eest hoolitsemiseks. Tänavatel on näha igas vanuses inimesi, kes siis olenevalt aastaajast tegelevad kepikõnni, rulluisutamise, rattasõidu, suusatamise ja jooksmisega. Levinud on ka sportimisharrastused koos sõpruskonnaga.

Käina Spordikeskus organiseerib kevadeti Kassari jooksu, kus osaleb tavaliselt umbes 70 inimest. Vetsitall OÜ koostöös ujumisklubi Hiiu Hüljesega korraldavad jüriööjooksu. Ujumisklubi korraldab ujumisvõistlust Hiiu Hüljes ca 40 inimesega ja terve hooaja vältel toimub ujula margiüritus - võistlussari „kuu parim ujuja“. Loengud õpilastele sõltuvusainete ohtlikkusest ning

ennetusüritused 150 õpilast. Käina vallas toimus 2014.a kümnendat korda alkoholivaba üritus Hiiu Folk. 2009. aastal tunnustas Eesti Karskusliit Hiiu Folki aunimetusega „Aasta tegija.“

Tervise teenused

Vallas tegutsevad kaks perearsti ja hambaarst. Olemas on apteek. Lisaks perearstidele töötab koolis meditsiinitöötaja, kes annab õpilastele esmaabi ja nõustamist. Maakonna töötervishoiuarst on üks Käina valla perearstidest. Maakonnas on olemas haigla, mis pakub koduõendus teenust. Arstiabi kättesaadavus on vallas hea, probleem on eriarstide kättesaadavuses ja tervist puudutavad uuringud, mida paljusid maakonnas teha ei saa.

Nõustamisteenust otseselt vallas ei ole. Vallavalitsuse tellimusel käib kord kvartalis vastuvõtte korraldamas psühholoog, kelle juurde suunab lastekaitse- või sotsiaaltöötaja. Küll tegelevad tervist puudutava nõustamisega perearstid ja vallavalitsuse sotsiaaltöötajad tegelevad nõustajate juurde edasi suunamisega. Maakonnas asub Hiiumaa Teavitamis- ja nõustamiskeskus HUPS noortele.

Terviseprofiili eesmärkide saavutamise vahendid

Selles peatükis esitatakse valla tervisetegurite hindamise analüüsimisel tuvastatud peamised probleemid, püstitatakse valdkondade strateegilised eesmärgid ning pakutakse välja võimalikud meetmed.

Sotsiaalne sidusus ja võrdsed võimalused

Sotsiaalmajanduslikud probleemid, ühiskondlik teadmatus ja ükskõiksus kujutavad ebatervislike eluviiside ja keskkonnariskidega samaväärset ohtu Käina valla elaniku tervisele. Suurem sotsiaalne sidusus vähendab riskikäitumist ja parandab tervisenäitajaid. Ühise vastutusega tagame vallaelanike heaolu, ületame sotsiaalse killustumise ja vähendame tõrjutust.

Probleemid

- Sündivus Käina vallas on madal
- Südame- ja veresoonehaigused moodustasid 2010.a 28% surmapõhjustest
- Majanduskriis on vähendanud valla eelarvet, üksikisiku tulumaksu laekumist ja keskmist brutosissetulekut.
- Ravikindlustamata elanike arv teadmata (*Jätkuvalt on ravikindlustamata isikuid elanike seas, päris täpne arv pole teada.*)
- Puudub ülevaade tööd teha soovivate osalise töövõimega inimeste arvust, teadlikkus, teadmised ja rahalised ressursid kohandatud ja/või toetatud töökohtade loomiseks. Tulemuseks

on osalise töövõimega ja puuetega inimeste sotsiaalse sidususe vähenemine ja risk tõrjutuse tekkimiseks.

Valdkonna strateegiliseks eesmärgiks on kõigi elanikerühmade sidususe suurenemine ja tõrjutuse vähenemine.

Soovituslikud meetmed

- Arendada valla sotsiaalselt tugevdatud, toetades koostöö- ja toetusvõrgustikke ning huvialaühenduste tegevust. Luua inimeste omaalgatus ja sotsiaalselt aktiivsust soosiv keskkond.
- Arendada elukvaliteeti ja toimetulekut suurendavaid teenuseid ja meetmeid.
- Tagada terviseiga seonduva teabe järjepidev kättesaadavus elanikkonnale, andes erinevate teabevormide kaudu informatsiooni neile suunatud hüvitiste ja teenuste kohta.
- Toetada ja soodustada kolmanda sektori ja vabatahtlike algatusi ning tegevust.
- Hoolida enda ja lähikondlaste heaolust, vajadusel otsida ise ning julgustada lähedasi pöörduma professionaalsete abipakkujate poole.

Laste ja noorte turvaline ning tervislik areng

Laste tervisliku ja turvalise arengu toetamine põhineb kõigi sektorite ja kogukonnaliikmete paindlikul koostööl. See võimaldab varajase riskikäitumise avastamise ja vajadusel sekkumise. Nooruses tehtavad valikud mõjutavad inimese hilisemat tervises seisundit.

Probleemid

- Arenguliste iseärasuste hiline märkamine.
- Lastepsühholoogi, lastepsühhiaatri, eripedagoogi ja logopeedide pakutava abi ebapiisav kättesaadavus.
- Vähe on lapsevanematele, õpetajatele ja teistele lastega töötavatele spetsialistidele mõeldud lapse arengu ja tervise kaitse ning edendamise võimalusi kajastavaid koolitusi, infokeskkond vajab täiendamist ja arendamist.
- Vähene teadlikkus õigetest liikumisharrastuste meetoditest ja vähene turvavarustuste kasutamine.
- Alkoholi ja tubakatoodete kättesaadavus laste seas; teadmised alkoholi ja uimastavate ainete mõjust tervisele lünklikud

Valdkonna strateegiliseks eesmärgiks on laste turvalisuse ja võrdsete võimaluste suurenemine.

Soovituslikud meetmed

- Luua teenuste kättesaadavuse tagamiseks motiveerivad tingimused teenuse osutajatele;

- Edendada koostööd ja võrgustikutööd erinevate spetsialistide vahel eesmärgiga tagada teenuste järjepidevus ning vastavus perede ja laste vajadustele.
- Suurendada arenguliste ja hariduslike erivajadustega laste tugiteenuste (logopeediline, psühholoogiline, eripedagoogiline) kättesaadavust.
- Tõhustada erinoorsootööd riskioludes elavatele ja/või probleemkäitumisega noortele arengueelduste loomiseks noorte võimete ja oskuste aktiveerimise ning motivatsiooni suurendamise kaudu.
- Avardada töökasvatuse võimalusi noorte tööhõivevalmiduse tõstmiseks ning noorte olukorra parandamiseks tööturule sisenemisel.
- Tagada noortele tervistav puhkus organiseeritud vaba aja veetmise korraldamise kaudu.
- Rajada aktiivset liikumist võimaldavad rajatised. Tagada kõikide avalike mänguväljakute mänguvahendite turvalisus (turvaalad; regulaarne hooldus jne).
- Korraldada koolitusi, infopäevi ja avatud treeninguid õigete võtete õppimiseks erinevate liikumistegevuste turvaliseks harrastamiseks; soetada võimalusel turvavahendeid (rentimiseks).

Tervislik elu-, õpi- ja töökeskkond

Inimest ümbritsev keskkond mõjutab terviseseisundit sageli enam, kui seda tajutakse. Paljud terviseprobleemid saavad alguse ümbritsevast keskkonnast tööl, kodus ja koolis. Ümbritseva elu-, töö- ja õpikeskkonna kujundamisel tuleb arvestada laste, puuetega inimeste, eakate, noorte emade ja ajutiste tervisehäiretega inimeste erivajadustega.

Probleemid

- Elu-, õpi- ja töökeskkonnast lähtuvate terviseriskide hindamise, juhtimise ja teavitamise süsteem on puudulik.
- Elu-, õpi- ja töökeskkonnale ligipääsetavus ja nende keskkondade kasutatavus ei ole tagatud kõigile vallaelanikele, sh erivajadustega inimestele.
- Vallal on koostamisel kriisiolukorra lahendamise plaan
- Käina Gümnaasiumi staadion vajab remonti; pinnase silumist, jooksuraja uuendamist ja uute hüppekastide paigaldamist.
- Palju on valveta varemeid, lagunenuid ehitisi.
- Alkoholi tarvitatuna minnakse autoga sõitma.
- Alaealised tarbivad alkoholi ja tubakatooteid.
- Alkoholist tingitud kahjude (vaimne, füüsiline) kohta puudub ülevaade.

Valdkonna strateegiliseks eesmärgiks on elu-, töö- ja õpikeskkonnast tulenevate terviseriskide vähenemine.

Soovituslikud meetmed

- Tõsta vallaelanike teadlikkust keskkonnast tulenevatest terviseriskidest ning nende ohjamise meetmetest.
- Järgida avaliku sise- ja välisruumi kujundamisel põhimõtteid, mis teevad kõigile kogukonnaliikmetele elu-, õpi- ja töökeskkonna juurdepääsetavaks ja kasutatavaks.
- Suurendada inimeste teadlikkust terviseriskide ennetamisest ja nende vähendamise võimalustest.
- Soodustada tervistedendavaid tegevusi töökohtadel.
- Tagada elu-, õpi- ja töökeskkonnale nõuetekohane ligipääsetavus ning nende keskkondade kasutatavus kõigile vallaelanikele, sh erivajadustega inimestele.
- Vallavalitsusel välja töötada kriisiolukorra lahendamise plaan ning koostada kõrgendatud riskiga objektide loetelu; võtta kasutusele esmased turvameetmed.
- Tagada valla haldusalas olevate sotsiaal-, kultuuri-, hariduse- ja spordiobjektide rekonstrueerimine ja tehnilise baasi parendamine, arvestades inimeste erivajadustega.
- Tõsta elanikkonna teadlikkust alkoholi mõjust, vältida selle tarbimise negatiivseid tagajärgi.
- Veespordi populariseerimiseks täiskasvanud elanikkonna seas on vaja võimaldada ujumise algõpet täiskasvanutele, tutvustada erinevaid veespordiliike ja ujula kasutamise võimalusi.
- Planeeritud on looduse- ja tervisepargi rajamine Käina alevikus, kuhu saab ehitada ka valgustatud jooksu- ja suusaraja. Samuti on planeeritud kergliiklustee ehitamine Käina ja Suuremõisa vahele.

Tervislik eluviis ja terviseteenused

Sobival kehalisel aktiivsusel, tasakaalustatud toitumisel, turvalisel liiklusel, vaba aja ja seksuaalkäitumisel ning sõltuvust tekitavate kahjulike harjumuste puudumisel on positiivne mõju paljude haiguste ennetamisele.

Tervisliku eluviisi soodustamiseks tuleb erinevate eluvaldkondade esindajatega koostöös suurendada kehalist aktiivsust soodustavate võimaluste ja täisväärtusliku toidu kättesaadavust, vähendada füüsilist ja psüühilist sõltuvust tekitavate ainete kättesaadavust ning soodustada turvalist käitumist liikluses, olmes ja vaba aja veetmisel. Iga inimese jaoks on oluline terviseteenuste kättesaadavus ja korraldamine. Kvaliteetne ja mitmekülgne meditsiini- ja rahvaterviseteenuste korraldus ja osutamine aitab kaasa tervisenäitajate paranemisele.

Probleemid

- Alkohoolsed joogid on noortele kergesti kättesaadavad.
- Informatsioon olemasolevate kõikide tervise- ja nõustamisteenuste kohta ei ole koondatud kokku infolehele.
- Osad mängu- ja spordiväljakud pole nõuetele vastavad ning vajavad taasrajamist.

Valdkonna strateegiliseks eesmärgiks on elanikkonna kehalise aktiivsuse suurenemine, riskikäitumise vähenemine ja vallaelanikele mitmekülgsede kvaliteetsete tervishoiu- ja nõustamisteenuste kättesaadavus ressursside parima kasutuse kaudu.

Soovituslikud meetmed

- Tagada kehalist aktiivsust soodustav/toetav keskkond, sh tööealiste liikumisharrastuseks.
- Kutsuda ellu traditsioone loovaid liikumisharrastusi soodustavaid üritusi, olemasolevaid jätkata, arendada uuele tasandile.
- Toetada organisatsioone ja projekte, mille eesmärgiks on tervislike eluviiside propageerimine.
- Tagada abivajajatele mitmekülgsed ja kvaliteetsed nõustamisteenused ning info kättesaadavus osutatavate teenuste kohta.
- Koondada informatsioon tervise- ja nõustamisteenuste kohta. Arendada kohaliku omavalitsuse, MTÜde, ettevõtjate ja kodanikualgatuste koostööd tervistedendavates tegevustes.
- Tervistedendaval üritusel jagada maiustuste asemel auhindadeks puuvilju või mahetoodangut.
- Tõhustada nii erinevate teenuseosutajate omavahelist koostööd ja infovahetust kui ka koostööd ja infovahetust teiste valdkondadega .
- Tõsta elanikkonna teadlikkust terviseriskidest ja tervist toetavatest liikumisharrastustest, et vähendada tervislikel põhjustel tööhõivest kõrvalejäämist ning tervislikel põhjustel kaotatud produktiivsust ja töötundide arvu.
- Tõsta elanikkonna teadlikkust tervislikust toitumisest.
- Täiendada teadmisi kehalise aktiivsuse kasulikkusest ning kasutada vallas loodud liikumisharrastuste võimalusi ja teenuseid.
- Toetada lähikondlasi liikumisharjumuste tervislikumaks muutmisel, pakkudes positiivset eeskuju ja kaasates aktiivselt teisi.
- Kasvatada kodanikujulgust alaealiste riskikäitumise tähelepanemisel ja sellele reageerimisel.

Kokkuvõte

Käina valla terviseprofili koostamise eesmärgiks on suurendada elanikkonna heaolu ja tõsta inimeste elukvaliteeti parema tervise kaudu. Selleks tuli kaardistada vallarahva tervist ja heaolu mõjutavate sotsiaalsete, keskkondlike ning majanduslike tegurite hetkeseis. Neid analüüsid tuua välja peamised tervist mõjutavad probleemid ja vajadused ning pakkuda välja võimalikud tegevused probleemide lahendamiseks ja vajaduste rahuldamiseks.

Valla tervisetegurite hetkeseisundit on hinnatud Tervise Arengu Instituudi poolt koostatud Kogutud andmete põhjal oli vallarahva tervise olukorda momendil raske hinnata, kuna selleks oleks vaja läbi viia detailsem uuring vallaelanike seas. Saamaks täpsemat teavet vallaelanike terviseprobleemidest, nende rahulolust tervishoiuteenustega ja teadmisi terviseedendusliikumisest, on terviseprofili tegevuskavva planeeritud mitmeid selleteemalisi uuringuid ja küsitlusi.

Kaasaegseid spordirajatisi on väikese vallaelarve juures raske ehitada. Pealegi nõuab vallakeskuses asuva ujula või jõusaali kasutamine valla teiste piirkondade elanikelt lisa aja- ja transpordikulu. Nii on tervisespordi tegemiseks mõttekam kasutada ära valla ilusat loodust ja rajada odavamaid mänguväljakuid, terviseradu ning spordiplatse lähialamispirkondadesse. Selliste rajatiste ehitamine oleks jõukohane ka valla külaseltsidele, mis suurendaks kogukonna ühtsust ja elanike sotsiaalset sidusust.

Keskkonnast tulenevad tegurid mõjutavad vallaelanike tervist pigem positiivses kui negatiivses suunas. Suur osa valla territooriumist on roheala, palju puutumata loodust, meri, vaikus ja rahu. Keskkonda saastavat tööstust valla territooriumil praktiliselt ei ole. Maal elades peavad inimesed ka praktilise elu vajadustest lähtuvalt rohkem liikuma ja tegema füüsilist tööd, mis on terviseedenduse seisukohast igati positiivne. Probleemseteks keskkonnast tulenevateks teguriteks on joogivesi. Vald on juba mitu aastat osalenud hajaasustuse veeprojektis, mille kaudu saavad vallaelanikud taotleda toetust salvkaevude asemel puurkaevude rajamiseks. Suurimate probleemidena võib välja tuua keskkonna tegurina rajatavast tuulepargist müra tekkimine ja valgusefektid.

Terviseprofili tegevuskava koostamisel on aluseks võetud Käina valla arengukavas toodud tegevusi.

Tegevuskava aastateks 2014-2020

Tegevus	Eesmärk	Aeg	Läbiviija	Rahastamise allikad
Aktiivõppe meetodeid kasutades õpitoad noortele (terviseedendus, liikumisharrastused, mürareostus, ohutus liiklemises, sõltuvused, seksuaalkasvatus jm)	Noorte turvalisuse ja terviseteadlikkuse suurendamine	2013-2018	Koolitusfirmad, haridusasutused, kolmas sektor, vallavalitsus	Projektid, KOV, kolmas sektor
Laste silmaringi laiendamiseks väljasõitude korraldamine (teatrid, kontserdid, näitused, muuseumid jne)	Laste võrdsete võimaluste suurendamine	2013-2018	Haridusasutused	Projektid, KOV, kolmas sektor, lapsevanemad
Lastele suviste töövõimaluste loomine	Laste võrdsete võimaluste suurendamine	2013-2018	Valla ettevõtted, vallavalitsus, kolmas sektor, haridusasutused	Projektid, KOV, kolmas sektor, erasektor
Joogivee kvaliteedi parandamine	Keskkonna terviseriskide vähendamine	2013-2018	PRIA, vallavalitsus, kinnistute omanikud	Projekt, KOV, kinnistute omanikud
Staadioni renoveerimine Käina kooli juures	Elanikkonna liikumisaktiivsuse suurendamine	2013-2018	Vallavalitsus	Projektid, KOV, erasektor
Spordihoone renoveerimine	Elanikkonna liikumisaktiivsuse suurendamine	2013-2018	Vallavalitsus	Projektid, KOV

Noortekeskuse tööhoidmine Käinas	Elanikkonna liikumis-aktiivsuse suurendamine	2013 - 2018	KOV	KOV
Avalike mänguväljakute ja palliplat-side uuendamine, skatepark (Kassari, Männamaa, Käina)	Elanikkonna liikumisaktiivsuse suurendamines	2013-	Kolmas sektor, KOV	Projektid, kolmas sektor
Sportitegevuse korraldamine (spordi-ürituste sari, tervisepäevad, talvel spordikeskuse kasutusedustamine)	Elanikkonna liikumisaktiivsuse suurendamine	2013-2018	KOV Kolmas sektor	KOV Projektid, kolmas sektor
Vallas asuvate õppe-, tervise, matka- ja suusaradade arendamine/haldamine	Elanikkonna liikumis-aktiivsuse suurendamine	2013-2018	vallavalitsus, kolmas sektor	Projektid, KOV
Vallas toimivate vabaaja tegevuste jätkuv toetamine (huviringid, huvikool, ujula)	Elanikkonna liikumisaktiivsuse suurendamine	2013-2018	KOV, projektid	KOV, projektid
Käina-Suuremõisa kergliiklustee rajamine	Elanikkonna liikumis-aktiivsuse suurendamine ja keskkonna terviseriskide vähendamine	2013-2018	Keskkonnaministeerium, Vallavalitsus	Projektid, riigieelarve, KOV
Omastehooldajate koolitus	Elanike teadlikkuse tõstmine	2013-2015	Kohalikud kõrgkoolid, vallavalitsus, kolmas sektor	Projektid, KOV

Vallapäevad (küladepäevad)	Elanikkonna ühtsuse ja aktiivsuse tõstmine, sotsiaalne sidusus	2014	KOV	KOV, projektid
Käina valla omandis olevate ja Käina vallavalitsuse üürile võetud korterid	eluruumi tingimuste parandamine	2013-2018	Vallavalitsus	KOV, projektid
Katusega kaetud jalgrataste hoidla.	Noorte turvalisuse ja terviseteadlikkuse suurendamine	2013-2014	KOV, kool	KOV, projektid
Vallateede tolmuwabaks muutmine 5 km	Tervislik elukeskkond	2013-2018	vallavalitsus	KOV, riigi toetus
Supluskoht	Turvalisuse suurendamine	2013-2014	KOV	KOV
Koolitus koos päästeameti ja politseiga	Turvalisuse suurendamine	2013-2018	KOV	KOV, projektid
Tuletõrje veemahutite korrashoid väljapool Käina alevikku	Vee kättesaadavus	2013 - 2018	KOV, päästeamet	KOV